

„Purim Katan” („Purimul Mic”) [anul 5779]

Other פורים

- פורים is not the only time Jews were **saved** from destruction
- Jews all over the world have experienced **small** purims
- In Hebrew this is called פורים קטן
- One famous פורים קטן - the **Wintz** Purim - involved the community of Frankfurt
 - In 1614, Jews were driven from the city by an **angry mob** led by Wintz Fettmilch
 - The emperor intervened and Fettmilch was **executed**
 - The Jews **returned** to the city
- Another פורים קטן involves the Heller family of **Prague**
 - To this day, members of this family gather on the first of אדר to **remember** how Yom Tov Heller, the rabbi of Prague, was saved from death in 1629

Dacă apăsați pe rubrica „Calendar” în acest site sau vă uitați în orice calendar evreiesc, veți vedea că, în ziua de marți a săptămânii viitoare este consemnată o sărbătoare: Purim Katan, pe data de 14 Adar Unu al calendarului evreiesc. Ce înseamnă această sărbătoare puțin cunoscută de marea majoritate a credincioșilor și supranumită „Purimul mic” ?

„Purim Katan” este un ritual care se îndeplinește numai în anii bisecți. Din cauza asta nu l-ați putut găsi nici în anul trecut și nu îl veți putea găsi nici în anul viitor, care sunt, amândoi ani simpli, adică nu ani bisecți. În calendarul evreiesc, într-un an bisect se adaugă nu o zi, ci o lună întregă. Asta se repetă în fiecare ciclu de 19 ani de câte șapte ori, o dată la fiecare doi ani sau la fiecare trei ani. Luna se adaugă spre sfârșitul anului, care în calendarul biblic (din Tora) este Adar, luna Nisan, în care este Pesah, fiind prima lună. Adăugarea lunii nu se face la sfârșitul anului, cum ne putem aștepta, ci se adaugă la penultima lună, iar luna de Adar Unu este cea adăugată. Din cauza asta toate sărbătorile și evenimentele care s-au petrecut în luna Adar se menționează în Adar Șeni (Doi), cum ar fi Zain 7 Adar (ziua morții lui Moșe) sau Purim.

În acești ani s-a împământenit un ritual având mai ales rolul de a aminti în prima lună de Adar că fix peste o lună va avea loc sărbătoarea de Purim. În această zi, precum în zilele de sărbători „se adaugă veselie”, astfel că nu este voie să postim, iar pe parcursul zilei nu se spun rugăciuni de Taanit. Aceste prevederi se bazează pe una dintre opiniile exprimate în Talmud (de exemplu în Yerușalmi, tractatul Megila 81:5), potrivit căreia prima oară minunea de Purim a fost într-un an bisect și s-a sărbătorit în primul Adar. Până la urmă, varianta care s-a admis este de luna de Adar Doi, după cum se sărbătorește astăzi.

Despre Purim Katan noi auzim pentru prima dată de la marele rabin - Înțeleptul Maharil (Germania sec. 14-15). Alt mare nume de rabin, Rama (Moșe Isserles, Polonia, sec. 16) care a scris Șulhan Aruch în variantă Așkenaz, spune că trebuie să se dea o masă de sărbătoare, ca să fie multă veselie. Astăzi, nu prea se mai ține acest ritual, în afară de unii Hasidim și Habad.

Asara (10) beTevet עשרה בטבת [anul 5779]

Asara beTevet este un post (interdicție alimentară), fiind unul din cele patru posturi legate de distrugerea Templului amintite în Tanach (în Profeți, dar nu în Toră). Spune profetul Zaharia capitolul 8, versetul 19:

„Așa vorbește Domnul oștirilor: „Postul al patrutea, postul al cincilea, postul al șaptelea și postul al zecelea se vor prefăce pentru casa lui Iehuda în zile de veselie și de bucurie, în sărbători de voieșie”

Profetul vorbește despre patru posturi: primul este postul denumit „al patrutea”, adică a lunii a patra, care după sistemul biblic de a număra lunile, începe de la Nisan, așa că aceasta este luna Tamuz și data este 17 Tamuz. Este ziua în care, după tradiția evreiască, au fost dărâmate zidurile Ierusalimului în ambele Templuri, cu trei săptămâni înainte de distrugerea celor două Templuri de Tișa beAv, care este postul următor. Deci, al doilea este postul denumit „al cincilea”, adică luna a cincea, Tișa Be Av. Pe urmă vine postul denumit „al șaptelea”, al lunii Tișrei, adică 3 Tișrei care este postul pentru Gedalyia, fostul guvernator din Iehuda, numit de către babilonienii a doua zi după distrugerea Primului Templu. El a fost ucis de evrei două luni mai târziu de 3 beTișrei (2Regi, 25:25 și Ieremia 52). Ultimul, cel de-al patrutea, este postul denumit „al zecelea”, al lunii Tevet, 10 Tevet. În ziua respectivă a început asaltul armatei Babiloniene asupra Ierusalimului în anul 588 ÎEC. Asediul a durat circa un an și jumătate până în vara anului următor, 587 ÎEC, când, la 17 Tamuz, au căzut zidurile orașului și de 9 Av a fost distrus primul Templu construit de regele Solomon. Ceea ce s-a întâmplat în ziua aceea este descris într-un verset care apare în două cărți, 2Regi 25:1,2 și Ieremia 52:4,5:

În al nouălea an al domniei lui [Țidkiahu], în ziua a zecea a lunii a zecea a venit Nevucadnețar împăratul Babilonului el cu toată oștirea lui asupra Ierusalimului; au tăbărât înaintea lui, și au ridicat șanțuri împrejurul lui. Cetatea a stat împresurată pînă în anul al unsprezecelea al regelui Țidkiahu.

În cei aproape cinci sute de ani de când regele David a cucerit Ierusalimul de la Ievusiți, orașul a cunoscut un singur asediu. Asta s-a întâmplat în anul 711 ÎEC când regele Asiriei Sanheriv a încercat să cucerească Ierusalimul, după ce, cu câțiva ani mai înainte, tatăl lui, Sargon II, a cucerit localitățile Lachiș și Așdod în sud (Isaia 20, 1). Asirienii, care au cucerit tot regatul de nord Israel și au exilat cele zece triburi pierdute până astăzi, nu au reușit să cucerească Ierusalimul și după multe luni au fost nevoiți să plece în nord unde era nevoie de ei. Toată povestea se află în Regi 2, capitolul 18 și în Ieșai 36. De data asta, după circa 150 de ani, Babilonienii, care au înlocuit Imperiul Asirian, au reușit să cucerească Ierusalimul. Cu asta, evreii au fost expulzați din țara lor pentru o perioadă scurtă de 70 de ani, până când Persia a cucerit Babilonia și regele lor Koreș (Cyrus al II-lea) i-a lăsat pe evrei să se întoarcă în patrie. Profetul Ezechiel ne povestește (Ezechiel 24:1-5) că în ziua aceea a apărut HaȘem (profetul era în exil în Babilonia de 11 ani) și i-a spus:

În anul al nouălea, în ziua a zecea a lunii a zecea, Cuvântul Domnului mi-a vorbit astfel: „Fiul omului, scrie numele zilei acesteia, numele zilei de azi! Căci chiar în ziua aceasta se apropie împăratul Babilonului de Ierusalim. Spune o pildă acestei case de îndărătnici, și zi-le: „Așa vorbește Domnul, Dumnezeu: „Pune, pune cazanul, și toarnă apă în el! Pune bucăți de carne în el, toate bucățile cele bune, coapsa și spata, și umple-l cu cele mai bune oase. Alege ce e mai bun din turmă, și pune lemnele grămadă supt cazan; fă-l să fiarbă în clocot și să fiarbă și oasele din el”.

Din cauza asta, Asara beTevet este singurul post care poate să cadă vineri și trebuie ținut, adică nu se poate nici amâna, nici ținut mai devreme. Orice alt post care cade vineri sau de Șabat se poate mișca în altă zi. Bineînțeles,

În afară de Yom Kipur, care este un altfel de post și care se ține de Șabat (fără să poată cădea niciodată vineri). Postul de Asara beTevet spre deosebire de Tișa beAv, ca și de celelalte trei despre care am vorbit, începe din zorii zilei și se termină odată cu lăsarea nopții. Interdicțiile postului privesc doar mâncarea și băutura nu și alte lucruri care sunt interzise de Tișa beAv.

În ziua aceasta de post se mai comemorează alte câteva evenimente tragice, care s-au întâmplat poporului evreu în apropierea zilei acestea și care au fost unificate într-o singură dată ca să nu fie prea multe zile de doliu. Un fapt care s-a întâmplat de 8 de Tevet este reunirea a 72 de evrei bătrâni de către regele Egiptului Ptolemeu al II-lea în secolul al treilea ÎEC ca să traducă Tanachul în Greacă pentru biblioteca din Alexandria. Traducerea asta se numește Septuagint și este baza traducerii latine Vulgata și de aici a traducerilor creștine în toate limbile pământului. Ia nu este recunoscută de Hazal și de Rabinatul evreiesc. În Talmud este scris că în ziua în care a apărut traducerea asta "întunericul a acoperit lumea". Mai este scris că ziua asta a fost o zi grea, la fel ca ziua în care a fost comis păcatul vițelului de aur. Principala cauză a acestei interpretări este faptul că traducerea a promovat procesul de elenizare al evreilor.

Un al doilea eveniment trist care s-a întâmplat de 9 Tevet a fost moartea lui Ezra Hasofer. Ezra a fost o personalitate uriașă care i-a readus pe evrei la Tora dată de Moșe Rabenu. După ce s-au întors din exilul babilonian, el a întărit Șabatul și i-a învățat din nou Tora. În fond el a făcut cea ce se numește Șivat Țion. Hazal spune în Tractatul Sanhedrin 21b că el este cel care trebuia să dea Tora, numai că Moșe Rabenu a fost înaintea lui, așa că el este al doilea după Moise. În Tractatul Megila 82a apare aprecierea că Ezra este Profetul Maleahi, ultimul profet cu care s-a terminat după evrei profeția. Asta înseamnă că Ezra a fost profet și cu el s-a terminat profeția în Israel. El este, pe de o parte, ultimul profet al Torei scrise și primul înțelept al Torei orale. Ca să nu fie trei zile una după alta toate se țin de Asara beTevet. Din cauza asta, după înființarea statului Israel, Rabinatul Israelului a hotărât ca ziua asta să fie Yom Hakadiș Haclali, iar ea să fie și ziua Holocaustului și Azkara a tuturor morților cărora nu li se cunoaște data morții. Doi ani după această hotărâre, guvernul Israelului a hotărât ca ziua holocaustului să fie în 27 Nisan. Rabinatul a fost contra acestei decizii, ca să nu mai fie încă o zi de doliu. Rabinatul nu a abrogat nici până astăzi hotărârea privind Asara beTevet, cu toate că toată lumea ține ziua holocaustului în luna Nisan.

Cele trei săptămâni, „zilele între strâmtorări” - ימי בין המצרים iemei bein hamețarim [anul 5783]

Aceste zile sunt în amintirea celor trei săptămâni între 17 Tamuz, ziua în care s-a produs breșa în zidul Ierusalimului ca urmare a asediului armatei romane în frunte cu Titus în anul 70 e.n. și până la 9 Av, ziua în care au fost distruse ambele temple. Aceste zile simbolizează zile de neamă înaintea distrugerii celor două temple. Ele sunt zile cu obiceiuri de doliu care se agravează cu cât se apropie 9 Av. În aceste trei Șabatot se citesc în sinagogă haftarat speciale numite „cele trei de catastrofă” תלתא דפורענותא. După 9 Av vor veni „cele șapte de consolare” שבע

דנחמתא. Cele 21 de zile între 17 Tamuz și 9 Av se numesc „zilele între strâmtorări” pe baza versetului din cartea de Plângeri 1:3: „Toți urmăritorii lui l-au ajuns între strâmtorări”.

Obiceiuri

De-a lungul anilor obiceiurile următoare au fost adoptate de majoritatea grupurilor de evrei:

- Este interzis tunsul. Evreii așkenazi și cei din Africa de nord nu se tund și nu se bărbieresc.
- Sunt interzise căsătoriile.
- Nu se ascultă muzică și bineînțeles nu se dansează.
- Nu se spune binecuvântarea de „šeheyanu”. Unii au permis să se spună dacă este un „brit mila”, ברית מילה sau „pidyon haben” פדיון הבן iar alții de Șabat.

Cele nouă zile

Cele nouă zile încep de la Roș Hodeș Av (1 al lunii Av) și se termină la ieșirea din ziua de 9 Av. Despre aceste zile scrie în Talmud „Din momentul în care a intrat luna Av, reducem veselia” (tractatul Taanit 26;b) *mișenihnas av memaatim besimha* משכנס אב ממעטים בשמחה.

- Reducerea veseliei și a comerțului. În aceste zile este interzisă construirea clădirilor pentru veselii sau educație, inclusiv zugrăvirea sau repararea locuinței, dacă problema nu este urgentă. Este interzis să negociezi pentru lucruri care te înveselesc, ca cumpărături de mobile noi sau de haine noi, decât dacă este o nevoie urgentă.
- Duș. Unii așkenazi nu se spală deloc în aceste nouă zile. Alții nu se spală din plăcere. De exemplu cu apă rece și nu caldă.
- Haine noi sau spălate și mai ales pantofi noi. Mai ales așkenazii nu pun acest fel de haine și pantofi, chiar dacă au fost cumpărate mai înainte.
- Interdicția de a mânca carne și a consuma vin. Nu se mănâncă și nu se bea vin și nici măcar suc de struguri.

Săptămâna în care cade 9 Av

Aceasta este săptămâna care începe de la ieșirea din Șabatul de dinaintea lui 9 Av, numit și „Șabat Hazon” שבת חזון, după haftara, până la 10 Av, ora 24.00.

În aceste zile sunt interzise tunsoarea și spălarea hainelor tuturor evreilor, chiar și cei care nu țineau aceste obiceiuri până atunci. Când 9 Av cade de Șabat și se amână pe duminică, unii afirmă că trebuie respectată regula o întreagă săptămână, pe când alții susțin că nu trebuie. Așa atât în Talmudul din Ierusalaim cât și în Șulhan Aruch, turul (vol.) Orah Haiim apar aceste păreri contradictorii legate de ceea ce este numită „săptămâna în care cade” *șavua șehal bo* שבוע שחל בו.

Tișa BeAv (9 Av)

Este o zi de post sever în amintirea distrugerii celor două temple: primul în anul 586 î.e.n. de către babiloneni, iar al doilea în 70 e.n. de romani. 9 Av este ziua cea mai cruntă de doliu al poporului evreu și cea mai gravă din cele patru posturi în amintirea căderii celor două temple.

În Talmud este explicat cum s-au unificat toate zilele de distrugere care apar în surse, 7 Av și 10 Av la o singură zi – 9 Av.

Acest post, împreună cu postul de Iom Kipur sunt singurele în care se țin cele cinci „torturi”: mâncare și băutură, spălatul, unsul și frizura, încălțarea pantofilor și acte intime între persoane. Aceasta este singura zi din an în care este interzisă învățătura Toraei (unii o țin până la ora prânzului), în afară de fragmente de doliu și tristețe. Acesta este singurul post care poate să țină până la 25 de ore și jumătate.

10 Av

În cartea lui Ieremia 52:12-13 scrie: „Și în luna a cincea, în ziua a zecea a lunii ... a venit la Ierusalim Nebuzaradan, șeful gărzii personale ... El a ars casa lui Adonai, casa regelui și toate casele din Ierusalim”. Într-o Braită (învățătură) din Talmud, tractatul Taanit 29:a scrie: „Pe nouă a lunii, spre seară, au aprins focul în templu, care a ars toată noaptea și a doua zi de 10 Av”. În Talmud apar și spusele lui Rabi Iohanah: „Dacă nu trăiam în aceea generație, aș fi stabilit-o pe zece, fiindcă marea parte a templului a ars atunci”.

În Talmudul din Ierusalaim ni se povestește că erau amoraim (înțelepți) care posteau și de 9 și de 10. Însă mai târziu înțelepții au stabilit că s-au epuizat forțele poporului la asemenea sacrificii și au stabilit doar ziua a noua ca post extrem de sever. Este obicei de a continua alte semne de doliu și în a zecea zi. Așkenazi le continuă doar până la miezul nopții. Când 9 Av cade de Șabat și postul se amână pe duminică, nu se mai continuă a doua zi fiindcă 10 Av s-a terminat deja.

Obiceiul de a termina învățătura unui tractat din Talmud

Unele grupuri de hasidim, numite hasiduiot, obișnuiesc să aspire să termine învățătura al unui tractat din Talmud în aceste nouă zile. Acest obicei a fost inițiat pentru prima oară de hasidimii din Habad. Ei au ocazia să se bucure în aceste zile triste, acest fapt fiind o veselie de mițva, fiindcă terminarea unui tractat este unul din cele mai importante mițvoturi pentru ei.

Hanuka - Hana cu cei șapte fii חנה ושבעת בניה [anul 5786]

Legenda despre „Femeia cu cei șapte fii” este o poveste apocrifă martirică despre o femeie și cei șapte fii ai ei, care sunt omorâți pentru *Kiduş haŞem*, „sfințirea Domnului”, adică martiri ai unei calomnii sau atacuri antisemite asupra unui evreu, fiind gata să moară doar să nu calce poruncile Domnului. Sursa primă în care găsim povestea este cartea Macabei 2 -dintre cărțile necanonice din Biblia Ortodoxă. Povestea este atribuită epocii regelui Antioh al IV-lea Epifanes și explicată ca una din cauzele revoltei Haşmonaimilor.

Printre evrei, povestea a devenit un model de devotament desăvârșit pentru Tora și poruncile ei, ca și un simbol al consacrării vieții pentru *Kiduş haŞem*. Povestea a fost adoptată de creștini și musulmani la care femeia și băieții au fost prezentați martiri în fața puterilor păgâne.

Sursele

Prima sursă - cea mai complexă este în cartea apocrifă Macabei 2 în care cap. 7 este dedicat acestei povești. Aici

este vorba despre șapte frați și mama lor al cărei nume nu este menționat. O versiune asemănătoare – fără numele femeii – se găsește în altă carte apocrifă – Macabei 4, care nu este în Biblia Ortodoxă. În Macabei, cauza restricțiilor este pretenția regelui Antioh de la băieți ca ei „să atingă carnea de porc interzisă”. Băieții refuză unul după altul și sunt astfel executați, inclusiv mezinul care este încă mic. Povestea din vol.2 al cărții este atribuită istoricului evreu Ianus din Cirene din sec I î.e.n. Povestea în întregime se află în volumul 4 al Macabeilor.

Povestea pe scurt

Aproximativ aceeași poveste apare pe scurt în Talmud, tractatul Gitin, printre legendele numite „Legende Distrugerii (Templului)”. Nici aici nu apare numele femeii. În varianta mai complexă din midrașul „Echa Raba” nu apare numele ei. Aici, ca și în Talmud povestea este foarte asemănătoare. După ce regele a omorât pe primii șase băieți, el a ajuns la al șaptelea, mezinul, care avea doar doi ani și jumătate. În ciuda vârstei și el refuză să atingă carnea. Regele, înfuriindu-se, a aruncat sigiliul său pe jos și a poruncit băiețelului să-l ridice. Dar acesta a refuzat din nou. După ce regele a poruncit ca băiatul să fie ucis, mama l-a rugat să-i dea voie să se despartă de el. Regele a fost de acord. Ea l-a luat și a început să-l alăpteze, însă regele a poruncit ca pruncul să fie luat din poalele mamei sale și să fie omorât. Femeia, care a fost martoră la uciderea celor șapte fii ai ei, a înnebunit și s-a aruncat de pe acoperișul palatului spre moartea ei.

Povestea mai apare și în alte surse evreiești, în alte midrașim, iar în altă variantă la istoricul Iosefus Flavius din sec. întâi e.n. din Israel.

Probleme de cercetare

Prima problemă este cantitatea și diversitatea variantelor poveștii. În Macabei 2 regele este Antioh Epifanes, iar cererea lui de la băieți este să se atingă de carne de porc. În Talmud, ni se povestește așa: „O întâmplare cu Miriam fiica lui Nahtom care a fost luată prizonieră împreună cu băieții ei”. Regele în acest caz este numit „Cezar”, referindu-se în mod clar la stăpânirea romană. Aici cerința este de a se închina la o statuie, adică păgânism pur. Este clar că înțelepții evrei au schimbat cauza uciderii băieților de la o chestiune greacă locală la o problemă universală de păgânism oriunde în lume.

Diferențe sunt și în privința sorții mamei. În Macabei 2 ea este ucisă din porunca reginei, pe când după versiunea din midrașul „Eicha Raba” ea se sinucide după uciderea mezinelui. De asemenea și în privința numelui mamei. În versiunile antice ea este denumită „mama”, Marta sau Miriam, pe când numele de Hana apare pentru prima oară în cartea istorică târzie „Iosifon” din sec. al X-lea probabil din sudul Italiei. Cartea este o adaptare târzie a cărților lui Iosefus Flavius. Acest nume târziu de Hana este cel care a rămas tipărit în memoria poporului.

Învierea – baza poveștii

Ideea pe care încearcă povestea s-o transmită este una foarte răspândită în perioada celui de al doilea Templu – învierea morților. Acest lucru va avea loc doar după venirea lui Mesia. Credința în acest fenomen este una din cele 13 principii ale credinței evreiești și stă la baza principiului de răscumpărare – *gmul* גמול. Această temă dorește o analiză mai amplă pe care noi o vom desfășura în curând. În povestea noastră, băieții sunt gata să renunțe la viața lor în schimbul răsplătirii pe care o vor primi pe lumea care va veni.

Ideile apocrife ale poveștii

Cartea Macabei 2 ne dăruiește descrierea cea mai amplă a poveștii. Această carte a fost scrisă în legătură cu restricțiile impuse de regele grec Antioh al IV-lea Epifanes în sec. 2 î.e.n. care a dus la izbucnirea revoltei Macabenilor și instituirea regatului Hașmonaimilor. Refuzul băieților de a atinge carnea nu este numai un semn de rebeliune, ci este o credință neclintită în căpătarea recompensei. Cartea conține noțiuni fariseice care includ credința în învierea morților în ziua de judecată. Motivul prim în discursurile băieților este că ei își sacrifică corpul temporar știind că Domnul îl le va reda.

Cartea Macabei 4 se concentrează mai mult pe aspectul filosofic al martirologiei. Acest narativ este folosit aici pentru bazarea principiului filosofic al culturii evreiești-heleniste de superioritate a minții ca dovadă a faptei că

credința evreiască nu este numai o adunătură de legi, ci și o filosofie profundă – nu mai puțin decât cea greacă.

Când povestea a trecut de la literatura apocrifă la cea rabinică ea s-a transformat. fiind adaptată la situația post-distrugerii Templului. În varianta talmudică narativul se schimbă: Regele Antioh devine „Cezar”, femeia primește un nume. Această schimbare are un scop precis: când s-a redactat Talmudul, puterea asupra lumii și a regiunii devenise Roma.

Cea mai evidentă schimbare se manifestă în legătură cu cauza morții băieților. În loc să le ceară să mănânce porc, cezarul le cere „un strop de păgânism”. Aceasta este în fond transformarea unei cauze specifice la o restricție generală universală.

Midrașul „Eicha Raba” care este decernat distrugerii Templelor, le elogiază în mod special pe femei. Aici femeia este numită Marta sau Miriam. Discursul scurt al mezinului este foarte convingător. El spune regelui: „Tu ești un rege bătrân și prost, care își bate joc de darurile pe care le susține, dar care nu îi aparțin. Oare tu știi dacă vei mai trăi mâine?” El mai spune că suferința pe care i-o provoacă regele este „limitat”, pe când recompensa divină este infinită. Apogeul vine când midrașul compară faptele mamei cu jertfirea lui Isaac de către Avram.

Chestiunea numelor femeii

Anonimitatea femeii în literatura apocrifă vine ca să întărească rolul simbolic al femeii. În cărțile Macabeilor ea reprezintă neamul evreiesc opresat sub jugul grecilor. Apariția numelor vine ca să ancoreze personajul ei în realitatea evreiască. Numele de Hana, cel cunoscut astăzi și care apare doar începând de la variantele din Evul Mediu, adaugă o legitimație literară provocându-ne la o legătură inevitabilă cu Hana, mama lui Samuel care reprezintă rugăciune, suferință și eliberare profetică. Acordarea numelui de Hana a dus până la sfârșit povestea Hanei și cei șapte fiii la ridicarea ei dintr-o poveste locală la un prototip universal de devotament final – *Kiduş HaŞem* קידוש השם.

Concluzii

Povestea este un stâlp solid pentru întărirea credinței în răsplată în lumea care vine și o dată cu ea învierea morților. Acestea erau temeliile ideologiei fariseilor care promovau credința că Domnul poate să readucă corpul și sufletul.

Povestea promovează nu numai credința că învierea morților poate să vină în orice clipă, ci și martirizarea neclintită în moarte pentru *Kiduş HaŞem*, adică mai bine mori decât să te abați de la poruncile divine sau decât să păcătuiești prin păgânism.

Povestea Hanei cu cei șapte fiii s-a păstrat în memoria națiunii ca o dovadă a unui devotament desăvârșit pentru menținerea credinței în condițiile oribile ale exilului și în încercările neîncetate ale altora de a pune la încercare credința evreilor și de ai abate de la drumul lor. Aceste semnale de martirizare sunt foarte apreciate nu numai de evrei, ci și de creștini, care în asemenea cazuri îi sfințesc pe martiri, după cum au făcut și creștinii Hanei și celor 7 fiii, data stabilită de unele grupări fiind 1 august.

La evrei, unde nu există sfinți, ei au devenit un model popular de victorie a credinței pe drumul spre libertate – *gheula* גאולה din robia exilului, iar evenimentul s-a stabilit de Hanuka – o revoltă de eliberare de sub o stăpânire păgână străină.

Hanuka - o sărbătoare care s-a consolidat de-a lungul vremii [anul 5781]

În fiecare an, în ajunul datei de 25 Kislev, evreii din toată lumea aprind o lumânare în cinstea unui eveniment petrecut acum 2.200 de ani, care a salvat poporul evreu de la asimilare și dispariție și a făcut posibilă reluarea ritualului din Templul purificat.

Fiecare sărbătoare evreiască ne amintește despre evenimente importante care au format poporul evreu și care au jucat un rol capital în istoria lui: de Pesah sărbătorim ieșirea din robia egipteană, de Șavuot primirea Torei pe Muntele Sinai, de Sucot ne amintim de traiul din pustiu, iar de Purim de salvarea poporului din mâinile celui care voia să-l extermine. Iar de Hanuka sărbătorim salvarea poporului evreu de la primejdia exterminării spirituale, de pierdere a credinței, a culturii, a limbii și istoriei, a existenței ca un popor. Este războiul fiilor luminii (*bnei or*) împotriva fiilor întunericului *bnei hoșech* בני חושך.

În secolul al II-lea î.e.n. Iudeea era, ca de atâtea ori în istorie, miza a două mari puteri rivale. Ambele erau urmașele imperiului lui Alexandru Macedon: Imperiul Seleucid cu capitala la Damasc și Imperiul Ptolemaic cu capitala la Alexandria, în Egipt. În anul 200 î.e.n. seleucizii au cucerit Iudeea de la ptolemaici, care stăpâniseră țara până atunci.

Regele seleucid, Antiochus III cel Mare, le-a garantat evreilor dreptul de a trăi potrivit cutumelor lor strămoșești. Urmașul lui la tron, Antiochus IV Epiphanes, fiind în lipsă de fonduri din cauza obligațiilor sale față de romani, a adunat bunuri din statele cucerite. Iudeea era o pradă bună, mai ales comorile din Templu. El a dus o politică de elenizare a popoarelor cucerite și mulți evrei elenizați din Iudeea îl susțineau. El a prădat vasele de aur din Templu și a pângărit altarul, jertfind porci.

Faptele lui au dus la izbucnirea unei revolte populare în anul 167 î.e.n., condusă de un *cohen* (preot) din orașul Modiin, pe nume Matitiahu Hacoen și cei cinci fii ai săi. Revolta urmărea eliberarea și purificarea Templului și înlăturarea evreilor elenizați, dar și eliberarea Iudeei de sub jugul grecilor. În anul 164 î.e.n. Ierusalimul a fost eliberat și Templul a fost purificat și reinaugurat. Însă războiul a mai continuat peste 20 de ani, Matitiahu și fiii lui căzând unul câte unul în lupte. După căderea Imperiului Seleucid, evreii au încheiat un pact cu Republica Romană, primind semi-autonomie, aproape independență.

În Iudeea a început o perioadă de belșug și pace, o perioadă de reînnoire a evreilor după măcelul și exilul care a urmat distrugerii primului Templu, o perioadă de independență de care poporul evreu nu s-a bucurat nici măcar după reconstruirea celui de al doilea Templu. Au fost restaurate multe embleme din perioada biblică, de exemplu folosirea alfabetului biblic, care fusese schimbat după exil. Iudeea era singurul stat din Orientul Mijlociu care a reușit să țină piept Imperiului Seleucid, devenind o putere importantă. Urmașii lui Matitiahu au format dinastia Hașmoneilor, care a condus țara până în anul 40 î.e.n., fiind urmată de Irod, soțul (neevreu) al unei fiice a familiei. Războiul de independență a încetinit procesul de elenizare a majorității poporului evreu, mai ales în zona rurală. Perioada de prosperitate a ținut cca. 80 de ani, până în anul 63 î.e.n., când romanii au ocupat Iudeea. Eroismul celor puțini împotriva celor mulți a fost un exemplu pentru apărătorii Ierusalimului de romani în anul 70 e.n. și mai

mult, în epoca modernă.

Interesant că această istorie nu apare în sursele evreiești oficiale. Avem numai materiale în limba greacă. Cele mai cunoscute sunt cele două Cărți ale Macabeilor. A doua sursă, nerecunoscută de lumea evreiască, este istoricul evreu Iosephus Flavius, care a scris în limba greacă. Există și alte surse mai puțin importante.

Este fascinant că toate aceste fapte glorioase nu ocupă niciun loc în panteonul evreiesc, fiind amintite doar în câteva fraze. Bineînțeles că povestea nu apare în Vechiul Testament, ea s-a petrecut mai târziu. Dar ea nu este amintită nici în textele de după distrugerea celui de al doilea Templu. Hanuka este singura sărbătoare evreiască fără un tractat propriu în Mișna și Talmud, poruncile în legătură cu această sărbătoare, cum ar fi aprinderea lumânărilor, fiind împrăștiate în alte tractate. Aceste cărți se referă numai la purificarea Templului și la minunea care s-a petrecut atunci: în Templu era doar o cană de ulei cașer, însă flacăra a ars opt zile. În mod clar a fost o minune.

În plus sunt doar câteva fraze despre luptele crunte ale familiei Hașmoneilor. Un singur *midraș*, foarte târziu, *Sulul Antiochus* sau *Sulul Hanuka*, scris în limba aramaică, redă o variantă a poveștii. Oare de ce au ignorat înțelepții această istorie glorioasă?

Răspunsul poate fi găsit la o citire atentă a puținelor descrieri. Familia Hașmoneilor nu era bine văzută de înțelepții din Talmud, mai ales pentru că mulți dintre ei începeau treptat să se elenizeze. Familia care a pornit un război eroic contra elenizării, a căzut ea însăși în plasa unei false emancipări și modernizări. Nu era doar o chestiune de limbă sau imitare a străinilor, ci un mod de viață care încălca toate legile evreiești: idolatrie, desfrânare, depravare. În Talmud sunt amintite orașe (Haifa, Cezarea, Tivon, Bet Șean) unde locuitorii nu mai știau ebraica, nu mai știau nici măcar rugăciunile. Un alt exemplu de idolatrie este cultul zeului Mercur / Hermes care era foarte popular în Iudeea. Figura zeului Mercur era reprezentată de trei pietre puse una peste alta, pe marginea drumului, iar trecătorii aruncau o piatră în cinstea zeului. Era un obicei păgân, chiar dacă unii aruncau cu pietre în semn de ură și de scârbă. Talmudul interzice să arunci pietre pe o statuie sau pe un locaș de cult păgân, chiar și în semn de sfidare. Și totuși până astăzi unele obiceiuri sacre evreiești sunt copiate de la greci: spălarea mâinilor (*netila*), felul în care stăm rezemați (*mesubin*) la masa de Seder etc.

Culmea elenizării a fost atinsă de regele Irod, care pe de o parte a reconstruit Templul, dându-i o frumusețe, eleganță și măreție unică. Pe de altă parte a construit cel mai mare amfiteatru din Orient, în care aveau loc jocuri strict interzise de iudaism.

Mai sunt și alte motive pentru care înțelepții din Talmud i-au disprețuit pe Hașmonei. Pe vremea lor au apărut în Iudeea diferite secte, în afară de farisei și saduchei, care au adus multe nenorociri poporului evreu. Extremiștii precum *sicarii* (cuțitarii) au grăbit distrugerea Templului și cucerirea Ierusalimului. Secta esenienilor a format baza ideologică a noii credințe care avea să devină creștinismul.

Timp de sute de ani, povestea eroică a celor puțini care au ținut piept celor mulți nu a fost povestită. Doar spre mijlocul primului mileniu, în cartea *Josippon* (sau *Josifun*) se află o descriere a acestor evenimente. Ca în cazul lui Iosephus Flavius, este o carte care nu a intrat în panteonul religios evreiesc.

Prima descriere modernă a acestor evenimente a fost făcută în sec. al XIX-lea de câțiva scriitori din curentul *Hascala*. Probabil primul care a descris evenimentele în mod aproape științific a fost scriitorul Isaak Baer Levinsohn în cartea *Teuda Belsrael*, (Document israelian) apărută în 1828. El a fost atacat de *hasidim* din aceea perioadă.

Instituțiile sioniste au transformat sărbătoarea de Hanuca într-un simbol al eroismului evreilor, al vitejiei, sănătății, determinării și perseverenței noului evreu născut în Israel. Pe acești luptători, macabeii, se bazează numele multor instituții: echipe de sport Macabi, olimpiada evreiască Macabia, casa de asigurări de sănătate Kupat Holim Macabi, mișcarea de tineret Macabi Hațair etc. etc. Pe parcursul celor opt zile de sărbătoare se organizează excursii în toate colțurile țării, dar mai ales la meleagurile macabeilor și la așa-numitele „Morminte ale Hașmoneilor” și se fac marșuri cu torțe.

În anul 1895, socrul lui Ben lehuda, proaspăt venit de la Moscova, a publicat în ziarul *Hașkafa* un articol în care chema tineretul să sărbătorească Hanuka pe Muntele Templului. El nu-și dădea seama de implicațiile acestei inițiative. Nici Ben lehuda, redactorul, nu a fost destul de vigilent, sau poate traducerea articolului pentru cenzura otomană a fost greșită, ori schimbată intenționat. Oricum ar fi, cenzorul a înțeles că Ben lehuda a publicat un îndemn ca evreii să vină cu miile și să ocupe moscheile de pe munte. Ben lehuda a fost arestat. După câteva zile i s-a permis să facă arest la domiciliu, fiind grav bolnav de tuberculoză. A durat aproape un an până când adevărul a ieșit la lumină: nu era decât dorința de a face o mare adunare de Hanuka, doar că locul era nepotrivit.

* * *

Hanuka este sărbătoarea evreiască cea mai cunoscută în lumea creștină, probabil din cauza adiacenței cu Crăciunul, însă locul ei în ierarhia sărbătorilor evreiești este mult mai scăzut, fiind considerată una dintre sărbătorile minore. Ea apare pentru prima oară în *Midraș Tanaim*, un text din jurul anului zero, când Templul mai exista. Acolo se spune că în aceste opt zile „nu se ține doliu”, așa cum se face de sărbători și de Șabat; dacă moare cineva în aceste zile, este înmormântat, dar ritualurile de doliu se amână până după sărbătoare.

Cea mai importantă poruncă legată de această sărbătoare este aprinderea lumânărilor pentru a face publică minunea pe care a făcut-o Dumnezeu când uleiul pentru o singură zi a ars opt zile. În prima zi aprindem o singură lumânare și adăugăm câte una în fiecare zi până la a opta zi. Acest ritual se petrece acasă și toți membrii familiei participă. Zilele de Hanuka sunt zile lucrătoare.

O altă cauză a popularității enorme a sărbătorii este faptul că ea vine să lumineze cele mai întunecate zile ale anului, aproape, sau chiar exact la solstițiul de iarnă. Frica de întuneric îi face pe oameni să caute lumina care îi bucură în aceste zile.

Mâncărurile speciale de Hanuka sunt preparate cu ulei: *sufganiot* (gogoși), iar jocurile, cadourile și alte ritualuri și obiceiuri i-au adunat pe evrei în jurul lor de-a lungul anilor. Libertatea de sub jugul robiei egiptene se numește *herut*, după care sărbătoarea de Pesah se mai numește și *Hag Haherut* (Sărbătoarea libertății). Libertatea de sub jugul elenist, păgân și distrugător, se numește *gheula*, la fel ca eliberarea din *galut* (exil). Sărbătoarea de Hanuka se mai numește și *Hag Hagheula*. Astăzi, poporul evreu are *herut* în toată lumea, însă jumătate din el aflată în diaspora și mai are nevoie de *gheula*. Ne punem nădejdea și credința în Cel de sus că eliberarea va veni cât mai curând, încă în zilele noastre și tot poporul evreu va fi în țara lui promisă și dăruită.

Să încheiem cu urarea tradițională: *Hanuka Sameah!*

A apărut în revista Baabel, Decembrie 2020

Hanuka (partea I) [anul 5779]

Sărbătoarea de Hanuca este o sărbătoare foarte diferită de toate celelalte sărbători. În primul rând nu este amintită de loc în Tanach. În Talmud referirea este foarte scurtă. Nu are un tractat special așa cum are Purimul, care nu este în Tora, dar este într-un sul separat în Ktuvim, a treia parte a Tanachului. Singurul loc unde este explicat ce și cum sărbătorim este în Talmud, în tractatul Șabat, într-o porțiune foarte neobișnuită care nu se bazează pe Mișna. După o descriere a felului în care se procedează cu lumânările, vine întrebarea și explicația (tractat Șabat, fila 21b):

Ce este Hanuka? Spuneau înțelepții: În ziua a douăzecișicincea a lunii Kislev sunt opt zile de Hanuka în care nu jelim și nu postim căci atunci când au intrat grecii în Templu au pângărit toate uleiurile din Templu și când s-a ridicat domnia casei Hasmonailor și i-au biruit au căutat și nu au găsit decât un ulcior cu ulei pur sub sigiliul Marelui Preot și nu era suficient decât pentru a aprinde o sigură zi și li s-a făcut un miracol și au aprins din el opt zile. În anul următor le-au statonicit ca zile bune de slavă și recunoștință.

Vedem că și înțelepții Talmudului se întreabă ce este Hanuka. Înseamnă că nici lor nu le era clar ce sărbătorim și cum sărbătorim. Și aici vine răspunsul. Aici Talmudul aduce un fragment dintr-o carte foarte veche numită "Meghilat Taanit". În primul rând, data: 25 a lunii Kislev. Apoi sunt opt zile în care nu e voie să jelim (ca la o sărbătoare). După aceea vine partea istorică. Este descrisă intrarea grecilor în Templu și faptul că au profanat toate uleiurile și după ce dinastia Hașmonaimilor a câștigat, au căutat dar n-au găsit decât prea puțin ulei, un singur ulcior care să ajungă doar pentru o zi. S-a produs o minune și au aprins din el opt zile. Această rânduială a fost consfințită de atunci ca atare pentru fiecare an și au stabilit zilele astea "Iamim tovim" cu rugăciunile de Halel și Hodaa. În rest, după cum am scris mai sus, singurele două fapte controversate sunt cele cu privire la lumânări: unde se pot aprinde în casă și de ce nu este voie de făcut nimic cu ele decât să le privim și controversa renumită între Hilel și Șamai dacă ordinea aprinderii lumânărilor este de la unu la opt sau în descindere de la opt la unu. Până la urmă s-a acceptat opinia lui Hilel și, de atunci, noi aprindem de la unu în prima zi până la opt în ultima.

Toată istoria, care pentru mulți este esența sărbătorii Hanuka, nu apare nici în Mișna, nici în Talmud nici în Midraș. Toate poveștile despre eroismul evreilor apar în cărți care se numesc Apocrifă, scrise în limba greacă și care nu au intrat în Canonul Evreiesc. Poate că aceste cărți au fost în original în Ebraică, dar s-au pierdut și poate vor fi găsite într-o zi, la fel cum s-au găsit și alte comori ale culturii evreiești (cum sunt cartea lui Ben Sira și altele). În cărțile astea citim toată povestea despre profanarea Templului făcută de Greci, despre familia Hașmonaim și despre Matitiyau Cohen Gadol (care sunt amintiți și în cărțile noastre). Revolta asta a avut loc între anii 160-167 ÎEN pe vremea regelui Antiochus IV Epifanes. În cartea Macabim partea doua, este scris că, în același an, din cauza profanării, n-au putut face Sucot; dar după victoria asupra grecilor și purificarea Templului au sărbătorit Sucot (opt zile) de 25 Kislev - aceasta fiind exact sărbătoarea de Hanuca, care durează opt zile. Hanuca înseamnă în Ebraică inaugurare, și este vorba, bine înțeles, despre inaugurarea altarului templului, care este descrisă cu cuvintele astea în diferite cărți din Tanach, despre Ohel Moed din deșert și despre primul și al doilea Templu. În Midrașul de

Agada numit Psikta Rabbati din secolului al șaptelea care este dedicat sărbătorilor, capitolul 2 este despre Hanuca și sunt enumerate șapte Hanuca din Tanach. În orice caz, povestea asta cu Sucot nu apare nicăieri în cărțile descrise mai sus. Toată povestea asta a eroismului evreilor a devenit din ce în ce mai populară odată cu anii care au trecut spre Evul Mediu, mai ales după apariția cărților lui Iosifun în secolul al zecelea, probabil o adaptare tradusă în Latină a cărților lui Iosefus Flavius, care a trăit în primul secol. Cartea lui Iosifun a fost foarte cunoscută, în special în Așkenaz. Și piutul (poemul liturgic) pe care noi îl cântăm când aprindem lumânările Maoz Țur a fost scris în timpul cruciaților, care pe drumul spre pământul sfânt au omorât cât mai mulți evrei.

După aceea scriitorii perioadei de Hascala din secolul al 19-lea au adus la cunoștința cititorilor lor toate aceste fapte de eroism. Dar cei cărora povestea Macabiilor li s-a potrivit cel mai bine au fost, bineînțeles, reprezentanții Mișcării Zioniste, care au transformat povestea asta într-un imn al curajului evreiesc pe pământul Israelului (spre deosebire de Purim, care s-a petrecut în Diasporă). Organizații politice, organizații medicale, echipe sportive au primit numele de Macabi. Olimpiada evreiască, care se numește Macabiya, a început în 1932 și se ține o dată la patru ani. Sunt evenimente de sport popular ca „maratonul torței”, care au devenit un fel de simboluri ale sărbătorii Hanuka. Au fost scriitori (precum poetul național Bialik), care au propus ca Purim să fie înlocuită ca sărbătoare populară și Hanuca să rămână în locul său ca o sărbătoare și simbol al luptei pentru Independență.

Hanuka (partea II) - Megilat (Sulul) Antiochus [anul 5779]

Singura sursă evreiască care este o parte din cărțile sfinte (nu la toate comunitățile evreiești) este un Midraș foarte vechi care se numește Megilat Antiochus, sau Megilat Bnei Hașmonaim sau Megilat Hanuka sau Megila Ievanit (grecească). A fost scrisă în Aramaică și tradusă încă atunci în Ebraică de marele Rabin Rav Saadia Gaon (Rasag) care a trăit în secolul al optulea. Se găsește pentru prima dată într-un Mahzor din Saloniki (1482). Astăzi se află în majoritatea Sidurilor la sfârșit. Sulul ăsta este un Midraș Agada (legendă) scrisă după ordinea istorică din Talmud. Asta este povestea pe scurt după cum apare în documentul amintit:

A fost pe vremea lui Antiochus, regele Greciei, un rege mare și puternic și toți regii îl ascultau. El a cucerit multe țări și a învins regi puternici, a cucerit cetățile lor și a ars palatele lor și a băgat la închisoare pe oamenii lor. Din vremea regelui Alexander n-a mai fost așa un rege. El a construit pe malul mării un oraș enorm căruia i-a dat chiar numele lui – Antiochia (se află astăzi în Turcia pe malul mării Mediteraneene lângă granița cu Siria). Pe vremea aceea era al treilea mare oraș din lume după Roma și Alexandria. Mai târziu a fost numit „leagănul Creștinătății” pentru importanța avută la începutul Creștinismului. În Faptele Apostolilor 11:26 este scris că denumirea de „Creștin” a fost folosită pentru prima dată în orașul ăsta). Și adjunctul său Bagris (de la Bagras), probabil o preluare a numelui Bachhis, a construit un oraș care îi poartă și lui numele. În anul 23 a domniei sale, care este anul 213 de la construirea Templului se povestește că a ieșit la drum spre Ierusalaim. A spus miniștrilor lui: voi știți

că este poporul evreu la Ierusalaim și ei nu-i slujesc pe dumnezeii noștri și nu îndeplinesc poruncile regelui și vor căderea regelui? Noi acum vom urca la ei și vom anula legământul lor care este Șabat, Roș Hodeș și Brit Mila! Asta a plăcut miniștrilor și Antiochus l-a trimis pe adjunctul lui, Nicanor, cu o armată mare, să atace Ierusalaimul. Au intrat în oraș, au omorât mulți oameni și au intrat în Templu, au băgat o statuie înăuntru, au sacrificat un porc și au împrăștiat sângele lui în locul cel mai sfânt.

Când Iohanen Ben Matitai Mare Cohen a auzit asta s-a supărat și fața i sa înroșit, și-a făcut o sabie lungă și a venit la poarta Ierusalaimului și păzitorii l-au anunțat pe Nicanor că a venit Cohen Gadol și el l-a primit. Iohanen i-a spus că a venit în pace. Nicanor i-a spus: dacă vrei să mă slujești, ia un porc și sacrifică-l. Atunci s-a rugat Iohanen la Kadoș Baruch Hu să-l salveze, a luat sabia și l-a înjunghiat pe Nicanor în inimă. După aceea s-a rugat din nou, a ieșit în oraș și a omorât 770.000 de oameni.

Când a auzit Antiochus că adjunctul lui a murit, a ordonat să-l aducă pe Bagris cel Rău (הרשע הרשע). I-a spus lui Bagris: Tu ai auzit ce au făcut evreii, mi-au omorât mulți soldați. Du-te și atacă-i și fă-le ce i-am spus și lui Nicanor. Bagris a venit la Ierusalaim, a omorât mulți oameni și au anulat Șabatul, Roș Hodeș și Brit Mila. După aceea au văzut un om care a făcut Mila fiului său, și l-au spânzurat cu soția lui în fața copilului. Și o femeie care a născut după moartea soțului ei s-a urcat pe zidul orașului, a spus că evreii nu vor anula nimic, și-a aruncat copilul și a sărit și ea. Și mulți evrei au făcut la fel. Mulți evrei au fugit să se ascundă într-o peșteră. Bagris a trimis soldați care au aprins un foc și au omorât o mie de oameni înăuntru.

După aceea au ieșit cei cinci frați din familia Hașmonaim, Matitai și frații lui, s-au luptat și au omorât mulți dușmani, care au fugit în insulele mării. Și Bagris, cu oamenii lui au fugit pe o corabie la Antiochus și i-au spus: Să știi că cei cinci frați sunt mai puternici decât oricine și tu cu armata ta nu o să reușești să-i bați. Fă o armată uriașă din toate regatele tale și să aduci și elefanți. Ideea i-a plăcut lui Antiochus, care a adunat o armată enormă, cu elefanți blindați, iar Bagris a ieșit din nou la Ierusalaim, spunându-și că de data asta, cu o așa armată mare, evreii nu vor reuși să se opună. Când au auzit, cei cinci frați au mers la Mițpe Gilad care era din vremea profetului Șmuel, au postit și s-au rugat la HaȘem. Frații au dat sfaturi; Iehuda cel mai mare, Șimon al doilea, Iohanen al treilea, Ionatan al patrulea și Elazar al cincilea. La ieșire tatăl lor a binecuvântat pe fiecare și ei s-au luptat și au omorât mulți, dar Iehuda a fost omorât. Când au văzut că a murit Iehuda s-au întors la tatăl lor. El le-a spus: o să vin eu cu voi ca să lupt ca nu cumva să dispară Bet Yisrael. Matitai a luptat cu băieții lui, Hakadoș Baruch Hu i-a ajutat și așa au omorât pe toți luptătorii și restul au fugit în insulele mării. Elazar s-a ocupat de elefanți și i-a gonit în mare unde s-au înecat. Bet Yisrael s-au bucurat mult și pe Bagris cel rău l-au ars în foc. Când regele Antiochus a auzit că a murit Bagris, el cu luptătorii lui a fugit în insulele mării și oriunde mergea oamenii se revoltau contra lui și îl numeau "fugarul".

După aceea au venit Hașmonaimim la Templu, au reparat porțile și zidurile distruse, au curățat Azara (curtea Templului) de morți și de urmele profanării. Au căutat ulei de măsline pur ca să aprindă Menora și au găsit numai un ulcior sigilat de Cohen Gadol care ajungea pe o zi. Dar Hakadoș Baruch Hu a binecuvântat-o și au ars opt zile. Atunci au făcut Hașmonaimim ca astea opt zile să fie zile de sărbătoare asemănătoare cu zilele de sărbătoare scrise în Tora, să se aprindă lumânări opt zile, să se povestească ce s-a întâmplat, să nu se postească și să nu se jelească. De atunci n-au mai fost acolo Grecii, ci au regat Bnei Hașmonaim și urmașii lor timp de 206 ani până la distrugerea Templului. Din cauza asta, de atunci evreii în toate comunitățile țin zilele astea ca zilele de sărbătoare din 25 Kislev opt zile și așa va fi în vecii vecilor.

[HaȘem, care le-a făcut minuni lor, ne va face și nouă minuni precum scrie profetul Micha \(7:15\): Ca în zilele ieșirii tale din Egipt îi voi arăta miracole.](#)

Hol HaMoed „sărbătoarea profană”, zilele intermediare - חול המועד [anul 5784]

Hol HaMoed este termenul pentru zile de sărbătoare în care Toraua nu ne-a poruncit să ținem o zi de sărbătoare plină, „iom tov” יום טוב. Cu alte cuvinte acestea sunt zile intermediare de sărbătoare „minoră” numită *moed* מועד între prima și ultima zi ale evenimentului, care sunt zile de sărbătoare majoră, *hag* חג. Aceste zile sunt considerate zile între sărbătoare și zile de lucru. Aceste zile intermediare există doar la două sărbători: Pesah și Sucot. De Pesah ele țin cinci zile, iar de Sucot șase zile. În Gola, adică diaspora, ele se țin cu o zi mai puțin, deoarece zilele de sărbătoare țin două zile și nu una.

În aceste zile, aproape toate muncile care sunt interzise de Șabat sau Hag sunt admise. Sunt unele interdicții de ținere de doliu, mulți se îmbracă cu haine sărbătorești și se organizează mese festive. În Israel elevii și studenții au vacanță, la fel și bugetarii și mulți alți lucrători.

Aceste zile trebuie dedicate mai ales învățaturii.

Urarea tradițională în aceste zile este *moadim lesimha* מועדים לשמחה (sărbători cu bucurie).

Sursele acestor zile

Ele sunt amintite în Tora fără să fie numite așa în pericopa Emor, zilele de Sucot în Levitic 23:34, 39, iar cele pentru Pesah în Levitic 23:6. Tot ce aflăm aici este că în aceste zile nu este interzisă munca și că trebuie aduse jertfe speciale. În Mișna și Talmud există un tractat aparte care se ocupă mai ales de regulile zilelor intermediare numit „Moed Katan”. Și în tractatul Haghiga din Talmud ca și în midrașul de Halacha (legi) Safra ספרא apar unele reguli, mai ales interdicția de a lucra în aceste zile, un fapt care este într-o mare controversă între înțelepți. Problema este dacă această interdicție este *deoraita* דאורייתא, adică din Tora sau *derabanan* דרבנן, adică din Talmud.

Munci, lucrări permise

Unii au susținut că toate cele 39 de munci interzise de Șabat și Hag sunt interzise și de Hol HaMoed. În fine s-a stabilit că șapte feluri de munci sunt permise:

- **Gătitul** pentru zilele de sărbătoare. Unii spun că este voie chiar și să fii plătit.
- **Folosirea unor aparate** la gătit cât și pentru întreținerea corpului sau pentru scopuri medicale.
- **Alte nevoi** în timpul celor 7 sau 8 zile de sărbătoare, cum ar fi spălarea podelelor, repararea mașinii etc. Nu ai voie să faci aceste lucruri dacă le-ai planificat dinainte.
- **Muncă de „pierdere al timpului”**. Este vorba despre muncă pe care dacă nu o faci pe loc, ai putea pierde bani sau să ai alte daune. Toate acestea cu condiția să nu fie programate dinaintea sărbătorii.
- **Muncă pentru a face o mițva**. Așa o muncă este permisă dacă există posibilitatea ca altfel să piardă facerea unei mițva. Este voie să o faci chiar dacă a fost programată dinainte cu condiția ca mițvaua să aibă loc în acele zile și câștigul să fie folosit și el în zilele acelea.
- **Nevoile poporului**. De exemplu repararea unui drum pentru nevoile din zilele acelea cu condiția că n-au fost planificate dinainte.

- **Un muncitor care nu are din ce trăi.** Este permis ca să facă orice muncă plătită. Are voie să facă și toate muncile interzise în Hol HaMoed.
- În zilele noastre, înțelepți au stabilit câteva reguli legate de viața modernă. Între altele sunt permise: curățenia casei, cumpărături pentru sărbătoare și alte câteva mai puțin importante. Sunt interzise: spălarea mașinii, munca pe câmp, cumpărături de haine și cadouri. Însă cadouri pentru sărbătoare, mai ales familiei, care vin să-i înveselească, dacă nu au fost cumpărate din timp, sunt permise.

Scrisul. Scrisul de litere tradiționale, cum ar fi sulul de Tora sau de Meghilot este interzis. Scrisul „laic” de documente sau lucruri asemănătoare este permis.

Obiceiuri

- **Doliu.** Nu se ține nicio formă de doliu. Toate ritualurile, de exemplu *șiva* שבועה, se amână după sărbătoare.
- **Tefilin תפילין** . În Talmud nu apare nicio regulă și mulți înțelepți nu puneau tefilin. Rabi Iosef Karo, autorul „*Șulhan Aruch*” scrie că fiindcă în Talmud nu se spune nimic despre această temă, trebuie să procedăm după ce ne spune Rabi Șimon Bar Iohai în cartea „*Zohar*” și să punem tefilin. Astăzi în Israel majoritatea nu pun pe când în diaspora majoritatea pun, în afară de *hasidim*.
- **Interdicție de spălare de rufe, de bărbierit și tunsoare.** Acestea sunt interzise din cauze de respect față de reghel רגל (sărbătoare).
- **Retezarea unghiilor.** În Talmud este o dispută uriașă în legătură cu această temă. Unii interzic fiindcă leagă retezarea unghiilor cu obiceiurile de doliu, în care ne este interzis. În „*Șulhan Aruch*” este permis, pe când varianta așkenaz scrisă de Rama רמ"א (cel mai mare înțelept așkenaz. Polonia sec. 17) este interzisă.
- **Nunți.** În aceste zile nu se țin nunți.

Rugăciuni

Rugăciunile de bază sunt cele de mijlocul săptămânii cu câteva adăugări. Printre altele se adaugă rugăciunea de Halel (care se spune de sărbători) și se citește din Tora, unde sunt chemați patru evrei.

De Șabat Hol HaMoed se spune rugăciunea de Șabat cu câteva adăugări printre care Halel. De Sucot se adaugă și Hoșanot, iar de Pesah se citește Șir HaȘirim (Cântarea Cântărilor). De asemenea se citește din Kohelet (Eclesiast). Citirea din Tora este din Exod cap. 33, iar haftara din Ezechiel 38 (venirea lui Gog, de Sucot) și 37 (profeția oaselor uscate, de Pesah).

Când mai exista Templul se făceau pelerinaje la Templu în aceste zile. Astăzi se organizează într-o zi de joi sau de luni „*Birkat Cohanim*” la Kotel (zidul plângerii) unde vin mii de cohanim ca să binecuvânteze poporul evreu.

Iom HaKipurim יום הכיפורים - Ziua ispășirii - cea mai sfântă zi a anului [anul 5780]

Iom HaKipurim, sau Iom Kipur, este una din sărbătorile majore ale Israelului date din Tora. Este o sărbătoare ținută într-un mod mai sever decât restul sărbătorilor, datorită conținutului de căință și iertare a păcatelor, prezent în toate mișturile și interdicțiile pe care le conține și, datorită cărora este percepută ca fiind sfântă în mod special.

Iom Kipur cade pe 10 Tisrei, având ca nucleu căința, iertarea și ispășirea - *tesuva*, תשובה *slichah* וסליחה *kapara* כפרה. După porunca din Tora trebuie să ne mâhnim sufletele în această zi, cuvântul folosit în cartea în limba originală, ebraică, este să ne „chinuim” sufletele תענו את נפשתיכם. În ciuda faptului că este o zi de post aspru (mai mult de 25 de ore), nu este în nici un caz o zi de doliu, cum sunt alte posturi numite „publice”. Din contră, această zi este o sărbătoare veselă, fiindcă, așa cum este scris și în Tora și în Talmud și în midraș, că Moșe Rabenu, după ce s-a urcat pe Muntele Sinai de 1 Elul pentru a doua oară, ca să aducă tablele, poporul a fost iertat de păcatul Vițelului de Aur și el a coborât cu al doilea rând de table tocmai de Iom Kipur. Așa a învățat poporul evreu de la Moise căile pentru iertare și căință publice prin rugăciune și slujba în Templu. Această zi a fost stabilită încă de pe vremea când mai exista Templul, fiind concepută ca o zi specială, potrivită în mod deosebit pentru ispășire, căință și iertare.

Sursa sărbătorii

În Tora sărbătoarea apare în cărțile Levitic și Numeri.

„Și Adonai a vorbit lui Moise zicând, la zece ale acestei luni a șaptea este Iom HaKipurim, Ziua Ispășirii. Să vă fie o adunare sfântă și să vă mâhniți sufletele și să aduceți o jertfă prin foc pentru Domnul, și nici o lucrare nu veți face în ziua aceea, pentru că este o zi de ispășire ca să vă ispășească în fața Dumnezeului al vostru ...” (Levitic 23:27-28).

„Și la zece ale lunii acesteia, a șaptea, veți avea o adunare sfântă și vă veți mâhni sufletele, nu veți face nici o lucrare. Veți aduce lui Adonai o ardere-de-tot de mireasmă plăcută, un vițel tânăr din cireadă, un berbec, șapte miei de un an (care) să fie fără cusur ...” (Numeri 29:7-11).

În afară de asta, apare în cartea Levitic descris ritualul cu totul deosebit de Iom Kipur, în care momentul special era un procedeu de tragere la sorți asupra celor doi țapi ispășitori, unul jertfit și celălalt trimis la Azazel:

„Și Aharon va arunca sortii pentru cei doi țapi, un sort pentru Adonai și celălalt sort pentru Azazel ... și să vă fie o lege pentru totdeauna pentru ca să se facă ispășire pentru fiii lui Israel de toate păcatele lor o dată pe an” (Levitic 16:8, 34).

Esența sărbătorii, mișvot și ritualuri

Esența sărbătorii în zilele noastre este puțin diferită de cea din primul și al doilea Templu, și anume esența de

astăzi a sărbătoririi au rămas căința și ispășirea, *teşuva* תשובה și *kapara* כפרה. După sursele înțelepților, Hazal, ziua această de sărbătoare este o zi de celebrare și căutare a purității, care are darul de a purifica omul chiar și dacă el nu practică în mod special *teşuva*, căință. Putem spune că nucleul acestei zi este fraza din Mișna, tractatul Ioma 8:9: „Păcate (infracțiuni) între un om și Hakadoș Baruch Hu Iom Hakipurim le ispășește, pe când păcate (infracțiuni) între un om și prietenul lui, Iom Hakipurim nu le ispășește până nu-și va satisface prietenul”, iar după Rambam (Maimonides) în Mișne Tora „până își va împăca prietenul”.

Această zi este considerată ca fiind cea mai sfântă zi a anului, ziua în care Hakadoș Baruch Hu primește mai mult ca în orice altă zi rugăciunile noastre de iertare și de căință. Ideea de *teşuva*, căință, în această zi apare de câteva ori în Tanach, mai ales în scrierile profeților. Însă Hazal, înțelepții din perioada celui de al doilea Templu au intensificat această idee și așa această zi a devenit, încetul cu încetul, cea mai sfântă zi. Iar asta în ciuda faptului că, din punct de vedere a halacha, (legea religioasă), Șabatul este considerat mai sfânt. Noi învățăm acest lucru, printre altele, din rugăciunea „HaMelech HaKadoș,” care se adaugă în cele zece zile de *teşuva* (între Roș Hașana și Iom Kipur) la rugăciunea de Șmone Esre de Arvit LeȘabat și care spune „Și Tu ai sfințit-o (Șabatul) dintre toate zilele”, adică cea mai sfântă din toate sărbătorile. Avem și alte dovezi: pedeapsa celui care încalcă Șabatul este *schila* סקילה, lapidarea, cea mai gravă pedeapsă, pe când de Iom Kipur este *caret* כרת, executare mortală sau nu, care este mai puțin gravă. Iar numărul de chemați să urce la citirea din Tora de Șabat este de șapte, pe când de Iom Kipur este de șase. Cu toate acestea, poporul evreu a văzut întotdeauna Iom Hakipurim ca ziua cea mai sfântă a anului.

Încă un lucru foarte important de știut. Iom Hakipurim nu este în nici un caz o zi tristă, de doliu. Dimpotrivă,, această zi este o zi de sărbătoare. După cum am mai spus și la început, este ziua în care am primit al doilea rând de table ale legii. Dar această zi este mai mult de atât. Faptul că este o zi de sărbătoare ne este transmis clar în renumita frază din Mișna, tractatul Taanit 4:8 și din Talmud, același tractat 31:a: „Israel nu a avut zile bune (*iamim tovim* ימים טובים) ca 15 BeAv și Iom Hakipurim”. Nu vom vorbi aici de ce sunt aceste două date puse împreună, ci vom sublinia faptul că apare aici calitatea de „*iom tov* יום טוב” (la plural), care înseamnă sărbătoare. Să nu ne încurcăm, postul de Iom Kipur nu are nimic de a face cu postul de Tiș'a BeAv sau celelalte posturi istorice din Tora. Acesta este un post de mâhnire a sufletului, care trebuie să ne bucure și în nici un caz ceva ce are legătură cu doliul. Nu se ține nici doliu personal de Iom Kipur, ca de orice altă sărbătoare. O altă dovadă este masa de dinainte de post, numită *arucha mafsechet* ארוחה מפסקת, adică „masa de întrerupere”. De Tiș'a BeAv când este doliu avem voie să mâncăm o singură porție și și asta fără carne. Pe când această masă înainte de Iom Kipur trebuie să fie îmbelșugată, cu carne și alte bunătăți. Este scris în Talmud că cine mănâncă bine și mult, i se socotește, drept recompensă, să se considere că ar fi postit două zile, atât de ajun cât și de Iom Kipur.

Reguli, ritualuri și obiceiuri

- **Post și mâhnire.** Asta semnifică a chinui corpul pentru suflet. Scopul acestei mâhniri este „Pentru că în ziua aceasta (El) vă va accepta ispășirea, veți fi purificați. Veți fi purificați de toate păcatele voastre înaintea Domnului” (Levitic 16:30). Postul se ține și când Iom Kipur cade de Șabat (este singurul post care se ține de Șabat, deci încă o dovadă că nu este de doliu). Bine înțeles că bolnavii, femeile gravide, copiii mici sunt scutiți de post. Ei pot posti parțial sau după un regim special.

Interdicțiile: mâncare și băutură, pantofi din piele, spălatul, ungerea corpului cu uleiuri și creme, acte sexuale.

- **Munca** este interzisă tuturor: cetățeanul și străinul care locuiește între voi. Interdicțiile sunt ca de Șabat și nu ca de alte sărbători.
- **Îmbrăcăminte albă.** Este un obicei de a purta un fel de halat alb lung, numit în idiș „kitl”. Dacă nu, se îmbracă de obicei în haine albe.
- **Șofar.** Se suflă în șofar o singură dată la sfârșitul rugăciunii, sau la sfârșitul postului.

Despre rugăciunile de Iom Kipur vom scrie cu altă ocazie.

Ziua aceasta în Israel și în diaspora

În Israel ziua aceasta este complet diferită de toate celelalte zile ale anului. Traficul rutier este total suspendat de populație și nu prin lege. Se văd numai ambulanțe și echipaje de poliție la nevoie. Bineînțeles, inclusiv închiderea tuturor magazinelor și afacerilor, aeroporturile închise etc. Dacă sunt evenimente în străinătate (discuții la ONU sau alte organizații, evenimente sportive etc.) israelienii nu participă.

În diaspora, aceasta este singura sărbătoare care ține o zi și nu două, adică fără a doua zi de sărbătoare de *galuiot* גלויות. Cauza este, între altele, *pikuah nefesh* פיקוח נפש, adică grija de a nu fi pusă viața cuiva în pericol, sau ca nu cumva sănătatea cuiva să fie afectată de un post atât de lung.

În finalul articolului urăm tuturor cititorilor noștri un an bun și fericit și „o încheiere bună a semnăturii” ! sau, în original, „Gmar hatima tova!”

גמר חתימה טובה

Iom HaKipurim - Kaparot, o datină de secole [anul 5786) כפרות

Kaparot este o tradiție extrem de veche, care se derulează în ajun de Iom Kipur. După căderea celui de al doilea Templu și abrogarea ceremoniei țapului ispășitor, s-au inițiat ceremonii alternative pentru căință materială de la păcatele omului. După aceea, s-a stabilit o tradiție controversată de mulți în zilele noastre, în care se învârtește o găină sau un cocoș deasupra capului cerând ca pasărea să moară și nu omul, care să trăiască în bine. După ce se termină ritualul pentru toți, pasărea este jertfită și, de obicei se dă săracilor sau este răscumpărată și banii se dau săracilor. Unii îndeplinesc cutuma fără animale, învârtind bani deasupra capului, care sunt donații direct săracilor.

Înțelepții din această perioadă îndelungată post-talmudică sunt divizați în două tabere - una care favorizează ritualul, iar a doua care se opune clar și răspicat. Astăzi, organizațiile de apărare a drepturilor animalelor stau în fruntea opoziției la acest ritual antic.

Ritualul

Se obișnuiește să se țină cutuma în dimineața ajunului de Iom Kipur, însă se poate face în toate cele zece zile dintre Roș Hašana și Iom Kipur. Cel care îl face, ține găina (pentru fete) sau cocoșul (pentru băieți) și spune următoarele versete:

„Omul

- Cei care stau în beznă și întuneric, cei încătușați în sărăcie și în fiare (Psalmi 107:10)
- (Domnul) îi scoate din beznă și le rupe lanțurile (Psalmi 107:14)
- Nelegiuire lor îi derutează pe cei proști din drum, iar de la fărădelegile lor ei vor suferi, orice mâncare ei vor detesta și vor ajunge la porțile morții, în necazul lor strigau spre Domnul, ca El să-i salveze de la strâmtorare. A trimis cuvântul său și i-a vindecat și i-a scăpat din mormintele lor, i-au mulțumit Domnului Dumnezeului pentru îndurarea sa și minunile făcute lor. (Psalmi 107:17-21)
- Dacă vine la om un înger susținător dintr-o mie care să-i spună care este cinstea lui, [Domnul] îl va grația și va spune, scutește-l ca să nu coboare în lumea morților (Iov 33:23-24)

[Aceasta este alternativa mea, acesta este schimbul meu, acesta este mântuirea mea, acesta este cocoșul/găina care va merge la moarte \(banii care vor merge la caritate\), iar eu voi merge la viață lungă, bună și în pace”.](#)

Rugăciunea se repetă de trei ori. Obiceiul este să se folosească găini albe, culoare care simbolizează pe cei neprihăniți sau pe iertarea fărădelegilor, după cum ne spune profetul Isaia: „... dacă păcatele voastre vor fi ca [pânza] cărămizie, ele se vor face albe ca zăpada” (Isaia 1:18). În orice caz, găinile albe nu sunt obligatorii.

Adaptarea obiceiului

Ritualul este amintit pentru prima oară în sec. al șaptelea de un înțelept din orașul Sura în Babilonia. Lucrurile apar într-un comentariu atașat Talmudului, care amintește acest obicei, într-o formă puțin diferită de cea de astăzi, deja din perioada talmudică. Este clar că are legătură cu jertfirea animalelor și a păsărilor dinaintea sărbătorii de Iom Kipur.

Disputa legată de acest ritual a început încă din perioada aceea. Ea s-a întărit în Evul Mediu, mai ales în Spania. Marele înțelept Ramban (Nahmanides, Spania sec. 13) scrie că originile obiceiului se află în păgânism și în superstiții. Alții au criticat acest fel de jertfă deoarece jertfe de animale pot fi aduse numai în Templu, care nu există deocamdată. Marele înțelept, Rabi Iosef Karo, autorul codexului de reguli „Șulhan Aruch” neagă și el aplicarea acestei cutume. Ramban nici măcar nu-l amintește.

Astăzi, organizațiile de protecție a animalelor se opun drastic obiceiului. În Israel și legislația se opune, sacrificarea animalelor nu poate fi făcută în particular, ci doar de instituții aprobate de stat sub supravegherea unui medic veterinar. Primul proces în acest sens a avut loc în 2007. De aceea, marea majoritate s-a lepădat de obiceiul milenar și în locul lui donează bani nevoiașilor.

Iom Hakipurim haftara - Povestea profetului

Iona - [anul 5783]

Articolul acesta apare de Iom Kipur deoarece cartea lui Iona se citește ca Haftara la Mincha de Iom Kipur. Asta este și cauza celebrității sale. Cartea este a cincea din Profetii Minori aflându-se într-un loc neobșnuit în Tanach. Personalitatea lui Iona

Cine este acest profet? În carte nu apar prea multe amănunte biografice. Este identificat de obicei cu profetul Iona Ben Amitai din cartea 2Regi, 14:25 care a profețit pe vremea regelui Yerovam Ben Ioșaf din secolul 8 înaintea erei curente, al doilea rege cu numele acesta (primul s-a numit Ieroboam Ben Nevat). El s-a născut în localitatea Gat HaHefer care se află în Galilee în tribul Zevulun, pe drumul dintre Nazaret și Tiberias. A profețit mai ales în regatul de nord, numit și Israel sau Șomron, spunând că regele va extinde frontierele țării din Mevo Hamat până la Marea Moartă.

Iona este singurul profet care a fost trimis de Kadoș Baruch Hu să ofere învățături și îndrumări în inima teritoriului celui mai mare dușman, în marele oraș Asirian Ninve, care se află lângă orașul Mosul din Irakul de astăzi. Conform unor surse, acolo este și îngropat și se afla mormântul, care a fost distrus de Daeș (ISIS) în 2017. Dar, conform altor surse, adevărul este că Iona s-a întors în țară, așa că a murit în Israel și se crede că mormântul lui se află în localitatea natală, Gat HaHefer, pe drumul dintre Nazaret și Tiberias, în satul arab Mașhad. Despre locul unde se află localitatea noi învățăm din Iosua 19:13 Apoi trecea [hotarul dintre triburi] spre răsărit la Ghet-Hefer, la Ita-Cașin și mergea spre Rimon, Metora și Nea

Cartea profetului Iona este atât de cunoscută din cauză că se citește în rugăciunea de Mincha la Yom Kipur. Și de ce se citește de ziua asta sfântă? Primul motiv este acela că ne arată puterea căinței. Toată cartea vorbește despre păcat și căință. Profetul păcătește la început și crede că poate fugi de la Kadoș Baruch Hu, dar se căiește pe urmă prin rugăciune și prin îndeplinirea misiunii pe care o primise. Și marinarii, la rândul lor, au păcătuit rugându-se la zeii lor și pe urmă căindu-se și făgăduind să facă fapte bune. Al doilea motiv este acela că noi învățăm că nu putem fugi de la HAȘEM și toți suntem judecați de El. În renumita și importanta carte "Mișna brura" scrie HaHefeț Haiim că nu putem fugi de HAȘEM binecuvântat fie El. Cartea lui Iona este considerată un best seller printre creștini și musulmani și i-a inspirat pe unii dintre cei mai importanți creatori de lucrări ale artei medievale și a Renașterii creștine.

Dacă încercăm să caracterizăm personajul profetului Iona, cum fac de altfel, și Hazal (Înțelepții noștri fie-le memoria binecuvântată), el este socotit un profet de iertare, de îndurare. Hazal a văzut în el un profet care a acompaniat dinastia lui Iehu, el fiind unul din "învățăceii profetilor" care l-au uns pe regele Iehu, precum scrie în Sifri Zuta Bamidbar 14:1 "Atotsfântul Binecuvântat fie El i-a poruncit lui Eliahu/Ilie: "Pe Iehu ben Nimși îl vei unge ca rege peste Israel" Eliahu i-a poruncit lui Elisei și Elisei l-a trimis pe Iona care l-a uns."

Și în alte cărți (Seder Olam Raba, Mechilta) apare ca un profet al îndurării. În Midrașul Mechilta apare ca cel care vrea binele Israelului fără legătură cu faptele lor. El este loial dinastiei pe care a întemeiat-o. Asta este în contradicție completă cu personajul lui din cartea Iona, unde el apare ca un profet al adevărului. Sunt însă care îl văd și în cartea asta ca un profet care apără Israelul și din cauza asta este interesat ca Asiria să cadă ca să nu poată face rău poporului Israelului. În felul ăsta Iona nu caută adevărul absolut ci binele Israelului. Pe de altă parte se poate vedea caracterul lui Iona și în cartea lui Iona și în cartea Regilor ca un profet al adevărului. Dar și asta

este o explicație problematică, poate chiar mai problematică decât prima.

Profeția lui Iona

Cartea lui Iona este mai mult o poveste decât o profeție. Partea principală a cărții nu este, așa cum ne-am așteptat, o relatare a adresării lui Kadoș Baruch Hu către popor. Tot ce se spune aici se rezumă la doar câteva cuvinte în capitolul 3:4: "Încă patruzeci de zile și Ninve va fi distrusă." Partea importantă a cărții este confruntarea între Kadoș Baruch Hu și profet. Confruntarea aceasta are la bază o dezbateră despre esența dreptății și a moralei.

Iată pe scurt evenimentele cărții compusă în total din patru capitole. Primul capitol este uluitor și descrierea poveștii are un ritm vijelios. HAȘEM îl trimite pe Iona într-o misiune în orașul Ninve (capitala Imperiului Asirian, marele inamic al Israelului) fără să ne spună care este misiunea (versetul 1:2). Iona, fiind un profet (în cartea asta nu este scris că este profet, dar în cartea Regilor este scris) sigur că știe care este misiunea. În versetul următor aflăm riposta lui Iona: "Și s-a sculat Iona să fugă la Tarșiș, departe de Dumnezeu". Vedem, cu acest prilej, încă o caracteristică a lui Iona: evadarea din realitate. După aceea vine căpitanul și îl întrebă: "De ce dormi?" De fapt el nu adoarme de oboseală ci din cauză că nu vrea să afle care este realitatea. El se trezește numai când vin la el marinarii speriați și atunci noi vedem încă o caracteristică a lui, este gata să se sacrifice ca să salveze vaporul. Dar și de data asta el rămâne pasiv și îi roagă pe marinari să-l arunce în mare. Capitolul al doilea cuprinde în întregime rugăciunea lui Iona (acesta fiind în burta peștelui enorm) către Hakadoș Baruch Hu. Îmbunat fiind de rugăciune Hașem dă ordin peștelui să- regurgiteze, aruncându-l pe țărni. La începutul capitolului al treilea ne-am fi așteptat ca Iona să-i mulțumească lui Kadoș Baruch Hu pentru că l-a salvat. Iona nu numai că nu-i mulțumește, dar nici nu se duce imediat să împlinească misiunea cu toate că îi este clară cauza celor întâmplate. Domnul trebuie să-i ordone din nou să meargă aproape cu aceleași cuvinte ca în primul capitol: "Scoală și pornește către cetatea cea mare a Ninivei și vestește-le ceea ce îți voi spune!"

În versetul 3 noi învățăm că Ninve este un oraș mare și este la o distanță de trei zile (de mers). După prima zi Iona cheamă pe oamenii din Ninve: "Încă patruzeci de zile și Ninve va fi distrusă." care ne amintește de cuvintele folosite în Genesis 19 despre Sodom și Amora. Locuitorii orașului cred în Hașem scris cu aceleași cuvinte cu care este scris că Bnei Israel au crezut în Hașem după despicarea Mării Roșii și așa face după aceea și regele care se îmbracă în sac în semn de căință, dă ordin să postească să-i ierte, exact cum am citit despre Mordohai și Ester și se roagă lui HAȘEM cu aceleași cuvinte cu care s-a rugat Moșe Rabenu după așa numitul cult al vițelului de aur. La sfârșitul capitolului, Hakadoș Baruch Hu îi iartă pe locuitorii orașului Ninve. Capitolul al patrulea începe cu riposta ciudată a lui Iona la pocăința oamenilor din Ninve. În loc să se bucure, Iona refuză să primească iertarea lor și este scris "Lucrul acesta n'a plăcut deloc lui Iona, și s'a mîniat." (4:1). Două rugăciuni spune Iona în carte: prima în burta peștelui ca să-l salveze Domnul, este o rugăciune pentru viața lui. A doua este aici când vede că Hakadoș Baruch Hu i-a iertat pe oamenii din Ninve. În prima el se roagă pentru viața lui și aici el este gata să moară că crede că păcatul este atât de mare: "Și a rugat pe Domnul zicând (4:2,3): "O, Dumnezeule, iată tocmai ceea ce cugetam eu când eram în țara mea! Pentru aceasta eu am încercat să fug în Tarșiș, că știam că Tu ești Dumnezeu îndurat și milostiv, îndelung-răbdător și mult-milostiv și îți pare rău de fărădelegi. Și acum, Domnul, ia-mi sufletul meu, căci este mai bine să mor decât să fiu viu!"

Iona se folosește aici în vorbele lui de o parte de expresii din cele 13 atribute divine pe care le-a dezvoltat Domnul lui Moise. 1. Îndurat 2. Milostiv 3. îndelung-răbdător 4. mult-milostiv Acestea reprezintă mai mult decât orice mila pe toate popoarele. El crede că oamenii din Ninve nu trebuie iertați și iese din oraș. Aici se petrece ceva extraordinar. Hakadoș Baruch Hu "comandă" un curcubeie care crește și îi dă lui Iona umbră de la soarele arzător. Și atunci comandă Domnul un vierme care usucă copacul. A doua zi comandă Domnul un vânt foarte cald care îl face pe Iona să leșine. Iona se plânge de asta și îi pare rău. Hakadoș Baruch Hu îi spune că dacă îi pare rău pentru un copac care " într'o noapte s'a născut și într'o noapte a pierit ", atunci cu atât mai mult pentru un oraș mare cu zeci de mii de locuitori și de asta l-a iertat.

[Poate după ce ați citit articolul ăsta o să înțelegeți mai bine de ce citim noi cartea lui Iona de Iom Kipur.](#)

Iom Ierușalayim : Diferitele nume ale orașului Ierușalaim (Ierusalim) în Tanach (Vechiul Testament) יום ירושלים [anul 5779]

Ziua eliberării Ierușalaimului în războiul de șase zile din 1967 cade întotdeauna în apropiere de Șabat când se citește în sinagogi pericopa Behukotai. Această coincidență face din lectura pericopei o barieră istorică în calea uitării minunilor care s-au întâmplat pe parcursul acestui scurt, dar plin de consecințe război (Levitic 26:7-8):

„Și îi veți goni pe vrăjmașii voștri și vor cădea în fața voastră răpuși de sabie. Cinci din voi vor goni o sută și o sută vor goni zece mii”

Nu există nimic mai interesant și instructiv decât să ne ocupăm, de data asta din perspectivă etimologică și geografică, de orașul nostru sfânt, în speță despre numele orașului Ierușalayim în Tanach. Nu vom vorbi aici despre toate expresiile frumoase care sunt atribuite orașului, ci de numele cele mai cunoscute a orașului.

Şalem שָׁלֵם

Ierușalaimul este amintit pentru prima dată în Tanach în Geneza 14:18:

„Și Malkițedek regele Şalem-ului a scos pâine și vin...”

Sunt foarte multe indicii care să dovedească identificarea orașului Şalem cu Ierușalayim. Vom da numai câteva. Malkițedek, regele Şalemului, este același cu „Adoni Ţedek, regele Ierușalaimului (Ierusalim)” אדוני צדק מלך ירושלים din Iehoșua/Iosua 10:1. Alt indiciu este “valea regelui” din Geneza 14 versetul 17. Aceeași expresie “emek hamelech” עמק המלך o găsim mult mai târziu în 2Samuel 18:18:

„Când era încă în viață Avșalom și- ridicat un stâlp (monument, mormânt) care se afla în Valea Regelui ... și l-a numit lad (monument) Avșalom până în ziua de azi”.

Oricine cunoaște monumentul numit lad Avșalom אבשלום אף aflat pe valea râului Kidron, nu departe de grădina Gethsimani și în apropierea dealului măslinilor, trebuie să înțeleagă că asta nu este adevăratul mormânt a lui Avșalom, ci un monument din perioada de sfârșit al celui de- al doilea Templu. Lad Avșalom, despre care citim în cartea lui Şmuel/Samuel, se afla probabil la nord de râul Kidron și de monumentul actual într-un loc care este identificat ca Emek Hamelech, fiind pe drumul de atunci înspre Marea Moartă. Identificarea greșită, pe care o fac unii, vine din neînțelegerea exactă a cuvântului emek (vale) în ebraica biblică. De obicei noi înțelegem cuvântul emek ca “vale”, dar adevărul este că el înseamnă un platou drept care poate fi și înalt. Identificarea orașului Şalem cu Ierușalayim este foarte veche și o găsim deja în Psalmul 76:3: „Și Templul Său este în Şalem și locuința Lui în Ţion”. Bine înțeles că este vorba despre David. Însă este clar că orașul era deja pe vremea lui Avraham un oraș regal, adică o capitală.

Ierușalayim ירושלים

Ăsta este numele normal și cunoscut al orașului și apare în Tanach de mai mult de 660 de ori, aproape întotdeauna scris fără un lod pe sufixul *-im* la sfârșit, dar și de multe ori cu un lod, dar întotdeauna exprimat Ierușalayim. Și forma gramaticală a cuvântului și originea ei sunt foarte greu de explicat. Este clar că forma gramaticală este un fel de dual, cum este lomaim de la lom care înseamnă 2 zile. Ceea ce este clar că forma asta pare numai a fi dual și că ea era foarte populară în nume de țări, de exemplu Mițrayim מצרים, Egipt. Originea și sensul cuvântului sunt și mai greu de explicat așa că nu ne vom încurca în explicații lingvistice.

Cuvântul apare în multe documente exterioare de Tanach, de exemplu cel mai vechi document este din secolul 14 î.e.n. din table provenite din Canaan găsite într-o arhivă în Egipt la El Amarna și scrise în limba Babiloniană (lingua franca, internațională, a vremii) sub forma de "urusalim". În anale asiriene ale regelui Sanherib apare sub forma de "ursalimmu". Tot din aceeași perioadă datează și primul document scris în ebraică veche pe un perete într-o peșteră de înmormântare din Lachiș, în sudul Israelului. Din toate dovezile reiese că exprimarea acestui nume era pe aceea vreme, a regelui Hizkiya, adică Ezechia, **iurușalim**.

Sunt foarte multe teorii despre etimologia acestui cuvânt. Astăzi este acceptat că cuvântul provine din două părți; *ieru - șalem*. A doua parte este mai ușor de explicat și anume este vorba despre numele unui zeu Canaanian foarte celebru numit Șalem. În Canaan ca și în alte zone a lumii antice era obișnuit să se dea localităților nume de zei. Cât privește prima parte, explicația este cu mult mai complicată. *Ieru* vine probabil de la rădăcina IRA ירה, care înseamnă a arunca, a azvârli și mai are un sens secundar de a întemeia, a înființa. De aici deducem că prima parte înseamnă „a înființat” și a doua Șalem, adică „Șalem (zeul) a înființat. Dar să nu uităm că s-a dovedit deja cât de greu este să descifrăm sensul numelor antice.

Remarcabil este belșugul de midrașim despre numele acestui oraș, nume care după cum am spus deja nu apare deloc în Tora decât ca o aluzie sub forma de Șalem. Identificarea acestui nume cu Ierușalayim ne este dată deja în Tehilim/Psalmi 76:2. Alt midraș foarte vechi identifică numele Ierușalayim cu Ir Șalom עיר שלום, adică orașul păcii (Psalmi 122:6). Identificarea aceasta o găsim în multe versete din Tanach, de exemplu Isaia 52:7, Isaia 66:10-12, Tehilim/Psalmi 128:5-6, Ieremia 33; 6-10).

Un alt midraș foarte renumit este în Midraș Bereșit Raba 56:16 și care se bazează pe versetul „Și Avraham a dat numele locului acela Adonai-Yir'e ה' יראה, adică va vedea, va avea grijă” (Bereșit/Geneza 22:14), făcând o combinație cu Șalem din versetul 14:18. Rezultatul este Yir'e -Șalom care în ebraică devine ușor Ierușalem și apoi Ierușalayim.

Ievus יבוס

Numele principal al orașului din perioada de colonizare התנחלות *hitnahalut* și până la cucerirea orașului de către David era Ievus sau Ir Hayevusi עיר היבוסי, adică orașul denumire preluată de la numele poporului care o locuia. Acest popor era în țară și înaintea cuceririi și după. În Iehoșua/Iosua și Șoftim/Judecători orașul apare de cinci ori sub numele de Ir Halevusi. În lista orașelor din tribul Binyamin de la sfârșitul capitolului 18 din Iehoșua/Iosua apar 26 de orașe, Ierușalaimul fiind pe locul 24, sub numele de "Halevusi". În liste de mai târziu orașul trece pe locul întâi, mai ales după cucerirea lui de David.

Țiyon ציון

Numele ăsta, mai mult ca oricare, înseamnă pentru fiecare evreu expresia de dor și dorință, râvnire ערְוָה *erga* pentru țară și oraș, începând de la profeți și până la fiecare astăzi. Cuvântul apare de 154 de ori în Tanach. Pentru prima oară în Samuel 5:7 despre cucerirea orașului de David. În conotație prozaică cuvântul apare încă o singură dată în Regi. În rest cuvântul este în conotație poetică, mult în Psalmi și la unii profeți. La Isaia și Ieremia de multe ori pe când la Ezechiel nici odată. La cei 12 profeți mici, la 6 apare și la 6 niciodată.

Originea și forma gramaticală a cuvântului sunt foarte dificile și nu vom vorbi aici despre ele. Vom spune numai că sufixul *-on* se găsește în multe nume de orașe în Tanach, cum ar fi de exemplu Hevron.

Alte nume

Mai sunt câteva nume ale orașului în Tanach. De exemplu **Ṭedek (dreptate)** **טֶדֶק** de la numele regelui Malkiṭedek. Găsim numele acesta și la leșaya/Isaia (capitolul1) și la Ieremia (22:13) și în alte părți.

Un alt nume în Tanach este **Kodeș (sfânt)** **קודש** mult la leșaya/Isaia și în alte părți în proză de exemplu Neemia 11:1: „Să stai în Ierușalayim, orașul sfânt” לשבת בירושלים עיר הקדש „*Laševet birușalayim ir hakodeș*”. Interesant este că și în arabă apare acest nume Alquds după secolul al 10 (după ce s-a mai numit și Illia din limba latină) dar și numele amintite mai sus. Alquds este și numele folosit astăzi. În araba mai veche nu apare sub numele de astăzi, ci ca "bet almaqdis", adică "Casa Templului". De asemenea, un geograf arab din secolul 13 scrie numele orașului - "Urișalim".

Noi vom încheia cu ceea ce trebuie să nu uite fiecare evreu, zi de zi, din vorbele poetului Psalmi 137:5:

אִם אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי

Im eșchaheh Ierușalayim tișcah iemini

Dacă te voi uita, Ierusalime, să mi se usuce dreapta

Iom Kipur haftara: Profetului Iona - de ce îl citim de Iom Kipur [anul 5779]

Articolul acesta apare de Iom Kipur deoarece cartea lui Iona se citește ca Haftara la Mincha de Iom Kipur. Asta este și cauza celebrității sale. Cartea este a cincea din Profeții Minori aflându-se într-un loc neobșnuit în Tanach.

Personalitatea lui Iona

Cine este acest profet? În carte nu apar prea multe amănunte biografice. Este identificat de obicei cu profetul Iona Ben Amitai din cartea 2Regi , 14:25 care a profetit pe vremea regelui Yerovam Ben Ioaș din secolul 8 înaintea erei curente, al doilea rege cu numele acesta (primul s-a numit Yerovam Ben Nevat). El s-a născut în localitatea Gat

HaHefer care se află în Galilee în tribul Zevulun, pe drumul dintre Nazaret și Tiberias. A profetizat mai ales în regatul de nord, numit și Israel sau Șomron, spunând că regele va extinde frontierele țării din Mevo Hamat până la Marea Moartă.

Iona este singurul profet care a fost trimis de Hakadoș Baruch Hu să ofere învățături și îndrumări în inima teritoriului celui mai mare dușman, în marele oraș Asirian Ninve, care se află lângă orașul Mosul din Irakul de astăzi. Conform unor surse, acolo este și îngropat și se afla mormântul, care a fost distrus de Daeș (ISIS) în 2017. Dar, conform altor surse, adevărul este că Iona s-a întors în țară, așa că a murit în Israel și se crede că mormântul lui se află în localitatea natală, Gat HaHefer, pe drumul dintre Nazaret și Tiberias, astăzi în satul arab Mașhad. Despre locul unde se află localitatea noi învățăm din Iosua 19:13: "Apoi trecea [hotarul dintre triburi] spre răsărit la Ghat-Hefer, la Ita-Cașin și mergea spre Rimon, Metora și Nea."

Cartea profetului Iona este atât de cunoscută din cauză că se citește în rugăciunea de Minha la Yom Kipur. Și de ce se citește de ziua asta sfântă? Primul motiv este acela că ne arată puterea căinței. Toată cartea vorbește despre păcat și căință. Profetul păcătește la început și crede că poate fugi de la Kadoș Baruch Hu, dar se căiește pe urmă prin rugăciune și prin îndeplinirea misiunii pe care o primise. Și marinarii, la rândul lor, au păcătuit rugându-se la zeii lor și pe urmă căindu-se și făgăduind să facă fapte bune. Al doilea motiv este acela că noi învățăm că nu putem fugi de Dumnezeu și toți suntem judecați de El. În renumita și importanta carte "Mișna brura" scrie HaHefeț Haiim că nu putem fugi de Dumnezeu binecuvântat fie El. Cartea lui Iona este considerată un best seller printre creștini și musulmani și i-a inspirat pe unii dintre cei mai importanți creatori de lucrări ale artei medievale și a Renașterii creștine.

Dacă încercăm să caracterizăm personajul profetului Iona, cum fac de altfel, și Hazal (Înțelepții noștri fie-le memoria binecuvântată), el este socotit un profet de iertare, de îndurare. Hazal a văzut în el un profet care a acompaniat dinastia lui Iehu, el fiind unul din "învățăceii profetilor" care l-au uns pe regele Iehu, precum scrie în Sifri Zuta Bemidbar 14:1 "Atotsfântul binecuvântat fie El i-a poruncit lui Eliahu: "Pe Iehu ben Nimși îl vei unge ca rege peste Israel. Eliahu i-a poruncit lui Elișa și Elișa l-a trimis pe Iona care l-a uns."

Și în alte cărți (Seder Olam Raba, Mechilta) apare ca un profet al îndurării. În Midrașul Mechilta apare ca cel care vrea binele Israelului fără legătură cu faptele lor. El este loial dinastiei pe care a întemeiat-o. Asta este în contradicție completă cu personajul lui din cartea Iona, unde el apare ca un profet al adevărului. Sunt însă care îl văd și în cartea asta ca un profet care apără Israelul și din cauza asta este interesat ca Asiria să cadă ca să nu poată face rău poporului Israelului. În felul ăsta Iona nu caută adevărul absolut ci binele Israelului. Pe de altă parte se poate vedea caracterul lui Iona și în cartea lui Iona și în cartea Regilor ca un profet al adevărului. Dar și asta este o explicație problematică, poate chiar mai problematică decât prima.

Profeția lui Iona

Cartea lui Iona este mai mult o poveste decât o profecie. Partea principală a cărții nu este, așa cum ne-am așteptat, o relatare a adresării lui Kadoș Baruch Hu către popor. Tot ce se spune aici se rezumă la doar câteva cuvinte în capitolul 3:4: "Încă patruzeci de zile și Ninve va fi distrusă." Partea importantă a cărții este confruntarea între Kadoș Baruch Hu și profet. Confruntarea aceasta are la bază o dezbatere despre esența dreptății și a moralei.

Iată pe scurt evenimentele cărții compusă în total din patru capitole. Primul capitol este uluitor și descrierea poveștii are un ritm vijelios. Domnul îl trimite pe Iona într-o misiune în orașul Ninve (capitala Imperiului Asirian, marele inamic al Israelului) fără să ne spună care este misiunea (versetul 1:2). Iona, fiind un profet (în cartea asta nu este scris că este profet, dar în cartea Regilor este scris) sigur că știe care este misiunea. În versetul următor aflăm riposta lui Iona: "Și s-a sculat Iona să fugă la Tarșiș, departe de HAȘEM". Vedem, cu acest prilej, încă o caracteristică a lui Iona: evadarea din realitate. După aceea vine căpitanul și îl întreabă: "De ce dormi?" De fapt el nu adoarme de oboseală ci din cauză că nu vrea să afle care este realitatea. El se trezește numai când vin la el marinarii speriați și atunci noi vedem încă o caracteristică a lui, este gata să se sacrifice ca să salveze vaporul. Dar și de data asta el rămâne pasiv și îi roagă pe marinari să-l arunce în mare. Capitolul al doilea cuprinde în întregime rugăciunea lui Iona (acesta fiind în burta peștelui enorm) către Hakadoș Baruch Hu. Îmbunat fiind de rugăciune

Hașem dă ordin peștelui să- regurgiteze, aruncându-l pe țărnm. La începutul capitolul al treilea ne-am fi așteptat ca Iona să-i mulțumească lui Kadoș Baruch Hu pentru că l-a salvat. Iona nu numai că nu-i mulțumește, dar nici nu se duce imediat să împlinească misiunea cu toate că îi este clară cauza celor întâmplare. Domnul trebuie să-i ordone din nou să meargă aproape cu aceleași cuvinte ca în primul capitol: "Scoală și pornește către cetatea cea mare a Ninivei și vestește-le ceea ce îți voi spune!"

În versetul 3 noi învățăm că Ninve este un oraș mare și este la o distanță de trei zile (de mers). După prima zi Iona cheamă pe oamenii din Ninve: "Încă patruzeci de zile și Ninve va fi distrusă." care ne amintește de cuvintele folosite în Genesis 19 despre Sdom și Amora. Locuitorii orașului cred în Dumnezeu scris cu aceleași cuvinte cu care este scris că Bnei Israel au crezut în Dumnezeu după despăcarea Mării Roșii și așa face după aceea și regele care se îmbracă în sac în semn de căință, dă ordin să postească să-i ierte, exact cum am citit despre Mordochai și Ester și se roagă Domnului cu aceleași cuvinte cu care s-a rugat Moșe Rabenu după așa numitul cult al vițelului de aur. La sfârșitul capitolului, Hakadoș Baruch Hu îi iartă pe locuitorii orașului Ninve. Capitolul al patrulea începe cu riposta ciudată a lui Iona la pocăința oamenilor din Ninve. În loc să se bucure, Iona refuză să primească iertarea lor și este scris "Lucrul acesta n-a plăcut deloc lui Iona, și s-a mâniat." (4:1). Două rugăciuni spune Iona în carte: prima în burta peștelui ca să-l salveze Domnul, este o rugăciune pentru viața lui. A doua este aici când vede că Hakadoș Baruch Hu i-a iertat pe oamenii din Ninve. În prima el se roagă pentru viața lui și aici el este gata să moară că crede că păcatul este atât de mare: "Și a rugat pe Dumnezeu zicând (4:2,3): "O, Domnule, iată tocmai ceea ce cugetam eu când eram în țara mea! Pentru aceasta eu am încercat să fug în Tarșiș, că știam că Tu ești Dumnezeu îndurat și milostiv, îndelung-răbdător și mult-milostiv și îți pare rău de fărădelegi. Și acum, Domnule, ia-mi sufletul meu, căci este mai bine să mor decât să fiu viu!"

Iona se folosește aici în vorbele lui de o parte de expresii din cele 13 atribute divine pe care le-a dezvăluit Domnul lui Moise. 1. Îndurat 2. Milostiv 3. îndelung-răbdător 4. mult-milostiv Acestea reprezintă mai mult decât orice mila pe toate popoarele. El crede că oamenii din Ninve nu trebuie iertați și iese din oraș. Aici se petrece ceva extraordinar. Hakadoș Baruch Hu "comandă" o curcubetă care crește și îi dă lui Iona umbră de la soarele arzător. Și atunci comandă Domnul un vierme care usucă copacul. A doua zi comandă Domnul un vânt foarte cald care îl face pe Iona să leșine. Iona se plânge de asta și îi pare rău. Hakadoș Baruch Hu îi spune că dacă îi pare rău pentru un copac care "într-o noapte s-a născut și într-o noapte a pierit", atunci cu atât mai mult pentru un oraș mare cu zeci de mii de locuitori și de asta l-a iertat.

Poate după ce ați citit articolul ăsta o să înțelegeți mai bine de ce citim noi cartea lui Iona de Iom Kipur.

În orice caz, să încheiem cu câteva versete din Psalmi 139, 7-10 care ne condensează ideea:

"Unde mă voi duce de sufletul Tău, unde de fața Ta voi fugi. Dacă voi sălta în cer, Tu acolo ești și dacă mă mi-aș întinde patul în infern Tu ești și acolo. Dacă voi lua aripile zorilor ca să locuiesc la capătul mării. Și acolo mâna Ta mă va călăuzi și dreapta Ta mă va apuca."

Iom Kipur Katan יום כיפור קטן - o zi de jale lunară [anul 5786]

Iom Kipur Katan este o zi de doliu practicat de unii evrei o dată pe lună, în ajun de Roș Hodeș (o lună nouă). În această zi se țin unele ritualuri de doliu, se postește și se spun rugăciuni de *slihot* סליחות („iertări”).

Originea ritualului este perceperea că Roș Hodeș, prima zi a lunii este o zi de iertare, iar începutul de lună este un prilej de a cere iertare și a corecta păcatele făcute de fiecare dintre noi în luna care s-a terminat.

Obiceiul de a posti în ajun de Roș Hodeș apare pentru prima oară în cartea *Leket Ioșer* לקט יושר „O culegere de dreptăți” - o carte de halacha, reguli și obiceiuri din sec. al XV-lea, despre viața și obiceiurile lui Rabi Israel Iserlin, unul din cei mai mari înțelepți așkenazi, cunoscut și după numele celei mai importante cărți ale lui *Trumat hadeșen*.

Numele de Iom Kipur Katan apare pentru prima oară în cartea *Șnei Luhot Habrit* שני לוחות הברית „Cele două table ale legământului” scrisă de Rabi Ieșaya Horowitz și apărută în anul 1649. Cartea este o operă importantă în domeniul moralei evreiești. Chiar și astăzi cartea este o referință de bază în iudaism și a avut o influență covârșitoare asupra hasidismului, mai ales asupra înțeleptului Baal Șem Tov (Beșt).

Sursa tradiției

Sursele acestei tradiții se găsesc deja în Tora, în cartea Numeri 28:15, unde Domnul poruncește poporul evreu să aducă de Roș Hodeș o jertfă de păcat. De aceea această zi este considerată ca o zi de judecată și de iertare în afara faptului că este o zi de sărbătoare.

Idea a fost dezvoltată în Talmud, în tractatele Șavuot și Hulin, după care jertfa de Roș Hodeș este o iertare a Domnului pentru că a micșorat lumina lunii în cele șapte zile ale creării. De oarece această zi este o zi de sărbătoare și veselie, cabaliștii din sec. al XVI-lea în frunte cu Rabi Moșe Cordovero să jelească în ziua de ajun de Roș Hodeș. Bineînțeles, această tradiție nu apare în Șulhan Aruch. Cu timpul, s-a stabilit și un Seder de Iom Kipur Katan, care se spune împreună cu rugăciunea de Minha. Obiceiul este ca să se roage și cei care nu postesc.

Perioadele rugăciunii

Rugăciunea de Seder Iom Kipur Katan nu se spune de toate zilele de Roș Hodeș, ci doar în opt sau nouă în an bisect din cele 12 sau 13 luni. Lunile în care nu se spun sunt următoarele:

- Ajunul lunii (Mar)Heșvan, din cauză că de curând a fost Iom Kipur „cel mare”. O altă cauză este că în ultimele zile ale lunii Tișre nu se spune Tahanun (de doliu) fiindcă este sărbătoarea de Sucot.
- Ajunul lunii Tevet, din cauză că el cade întotdeauna de Hanuca în care nu se ține doliu.
- Ajunul lunii Iyar, de oarece în luna anterioară, Nisan, nu se spune Tahanun.
- Ajunul lunii Tișre, de oarece este ajun de Roș Hașana și nu este considerat ajun de Roș Hodeș.

Lag (33) BaOmer și revolta lui Bar Cohva [anul 5779]

Ziua aceasta este o zi plină de veselie, fiindcă prilejuieste rememorarea unor obiceiuri și a unor evenimente istorice generatoare de bucurie. Aceasta este a treizeci și treia zi de numărătoare de Omer, adică ziua de 18 Iyyar. Printre altele, ziua aceasta se confundă cu data numită în Mișna *Pros HaAțeret* פרוס העצרת, adică ajun de sărbătoare. După ce controversa între înțelepți din Evul Mediu dacă data este 18 Iyyar sau 20 Iyyar nu s-a soldat cu o decizie, Maharal (marele și înțeleptul Rabin din Praga secolului 15, cunoscut drept "părintele tradițiilor așkenaz"), a socotit că data asta trebuie să fie 18 Iyyar și așa țin toți evreii de atunci.

Despre acest eveniment istoric, ne povestește ce s-a întâmplat Talmudul, tractatul Yevamot 62:b. Talmudul ne spune că Rabi Akiva avea 12 000 de perechi de elevi și toți au murit loviți de o epidemie cumplită, fiindcă לא נהגו כבוד זה בזה *lo nahagu cavod ze baze* „nu se respectau unul pe celălalt”, iar decesul s-a produs într-o perioadă foarte scurtă și anume din Pesah până în Șavuot. Ceea ce nu apare scris în Talmud este faptul că decesele s-au oprit dintr-o dată, de Lag BaOmer. Pentru prima oară apare scris despre asta într-o carte despre obiceiuri de doliu, apărută în Spania secolului al 12-lea și în care se afirmă că moartea a încetat de *Pros HaAțeret*, adică în ajun de sărbătoare (sărbătoarea de Șavuot).

Totuși, acest gen de decizie, care stipulează înlocuirea doliului cu decretarea unei zile de veselie, comportă diverse discuții. Despre asta auzim pentru prima dată de la Maharal care scrie "se face veselie în ziua de Lag BaOmer". Dar, pe de altă parte, mulți înțelepți erau contra transformării acestei zile în Yom Tov (sărbătoare). Printre ei s-a numărat și marele înțelept Hatam Sofer din Bratislava, Slovacia (secolele 19-20), care a scris: „Nu se poate stabili o zi de sărbătoare dacă nu s-a întâmplat o minune în ea și dacă acest lucru nu a fost amintit în Șas (Talmud și Mișna) și nu la *poskim* (înțelepți care emit decizii în *halacha*).

„Nu știu dacă avem îndreptățirea să facem o zi de veselie și de aprindere (de lumânări) în ziua aceasta”.

אין לקבוע מועד שלא נעשה בו נס ולא הוזכר בש"ס ובפוסקים בשום מקום... לעשותו יום שמחה והדלקה... לא ידעתי אם רשאים לעשות כן

Principalele prevederi rituale legate de Lag BaOmer, conform tradițiilor

În primul rând, în ziua aceasta se opresc toate obiceiurile de doliu (în seara dinainte, ori în seara următoare, depinde de tradiție), se țin nunți, sunt permise bărbieritul și tunsul. Dar sunt și dintre cei care continuă doliul după această zi, până la Șavuot sau la Roș Hodeș Sivan sau la o altă dată.

O altă ceremonie veselă care se ține este שמעון בר יוחאי - היולת רבי - petrecerea *hilula* pentru Rabi Șim'on Bar Yohai (Rașbi) care se ține pe muntele Meron, în Galil, acolo unde se află, după tradiție, mormântul marelui înțelept. El s-a

născut în anii căderii celui de al doilea Templu (67 e.n.) și a fost unul din elevii lui Rabi Akiva. Îi este atribuită cartea „Zohar” și faptul că a dezvăluit elevilor săi secrete ale Cabalei. La petrecerea asta ajung, de obicei, să participe, de-a lungul celor patru zile, câte ține, cam o jumătate de milion de oameni. Cu acest prilej se aprind focuri mari (ruguri), în amintirea incendiului care a cuprins casa lui Rașbi în ziua morții sale. Obiceiul acesta de aprindere de focuri de Lag BaOmer s-a răspândit în special în Israel, în secolul 20. Acolo, pe muntele Meron, sunt aduși băieții care au împlinit trei ani fără să fi fost tunși niciodată pentru a beneficia de prima tunsoare, numită *Halake* חלאקה.

Revolta lui Bar Cochva מרד בר כוכבא *mered Bar Cochva*

Mișcarea sionistă (atât cea religioasă, cât și cea laică), a dezvoltat ideea că ziua aceasta este și un prilej de rememorare a revoltei lui Bar Cochva, care a avut loc în anii 132-135 e.n., chiar dacă istoricii spun că revolta a fost un eșec și că Bar Cochva a făcut greșeli fatale, ca lider al revoltei împotriva Imperiului Roman, care i-a rezervat o soartă atât de tragică. Numele lui exact este Șim'on Bar Cuzeiva, probabil provenind din numele satului în care s-a născut. Numele de Bar Cochva nu este amintit în nici o sursă contemporană lui. Acest nume apare pentru prima oară în scrierile episcopului Eusebius din Cesaria, care a trăit în jurul anului 300, pe vremea împăratului Constantin și în cărțile unuia dintre elevii lui, Hieronymus, adică Ieronim, traducătorul Vulgatei (Biblia în latină). Ei au mers pe urmele lui Rabi Akiva, care a fost un admirator a lui Bar Cochva, dându-i un supranume desprins dintr-un citat din Numeri 24:17, „*darach cohav miyaakov*”, דרך כוכב מיעקב, *adică* „o stea va răsări din Yaakov”. Cuvântul „stea” în ebraică este „cohav” כוכב, așa că i-au adaptat numele de Bar Cochva בר כוכבא.

În anul 115, pe vremea împăratului Traian, a izbucnit o revoltă a evreilor din diaspora, mai exact din regiunile Egipt, Cipru, Cyrenaica (Libia). Generalii lui au înăbușit aceste revolte cu multă cruzime. În general atitudinea lui Traian față de evrei era foarte ostilă, spre deosebire de atitudinea sa față de creștini, mult mai concesivă. Evreii și-au pus multe speranțe în succesorul lui, Hadrian. Dar și ele s-au spulberat. Bar Cochva a preluat, probabil, ideea unei revolte de la aceste evenimente, în ciuda experienței tragice din ultimul secol. Din probe arheologice rezultă că rebeliunea a fost pregătită vreme îndelungată. Marele *Tana* (înțelept) Yehoșua Ben Hananya i-a avertizat pe inițiatorii revoltei în legătură cu catastrofa care ar putea veni. Dar opoziția acestora față de interdicțiile lui Hadrian, care au inclus interzicerea Brit Mila (circumciziei) și interzicerea Șabatului era mult prea mare. Pentru a descrie revolta în detaliu, voi scrie un articol aparte într-un număr viitor.. Aici voi spune numai că ea a ținut cam trei ani, perioadă în care răzvrățiții au cucerit Ierusalimul și au amenajat un Templu provizoriu, unde au adus chiar și ofrande. Încetul cu încetul, răzvrățiții nu au mai putut ține față legiunilor romane.

Ultima reședință a fost orașul Beitar, la 11 km., în sudul Ierusalimului. Romanii au început un asediu de cel puțin trei luni, până când, (cu ajutorul unui trădător, probabil), în vara anului 135 e.n., au cucerit orașul. Luptele au continuat, totuși, prin acțiuni de gherilă. Potrivit tradiției, Beitar a căzut de ziua de Tiș'a (9) BeAv, care, este o zi plină de nenorociri, în care i-a venit și lui Bar Cochva sfârșitul. Potrivit unor surse istorice nu romanii au fost cei care au reușit să-l omoare, ci el a murit mușcat de un șarpe.

Bar Cochva este o personalitate controversată. În primul rând avem scrisori scrise de el în ebraică și în aramaică, multe fiind ordine de luptă transmise generalilor săi. El s-a autonumit „președinte al evreilor”, așa cum făcuseră și primii Hașmonaim. Noi îl mai cunoaștem din cele două Talmudim care îl caracterizează în mod contradictoriu, cât și din unele midrașim. Să subliniem, totuși, faptul că mulți dintre Hazal (înțelepți) l-au admirat. Cel mai renumit este Rabi Akiva care l-a supranumit după Numeri 24:17, „*darach cohav miyaakov*” „o stea va răsări din Yaakov”, așa cum am avut deja prilejul să evidențiem. Lucrul acesta apare în Talmud Yerușalmi, tractatul Taanit 4:68. Aici Rabi Akiva face un joc de cuvinte între Kohav – stea și Kuzeiva – numele lui, spunând că în versetul acesta din Numeri 24:17 Bil'am face aluzie și la el. Tot în acest Talmud el este admirat, pentru forța fizică uriașă pe care o avea: cunoscut ca „omul-catapultă”, își doboră adversarii aruncând peste aceștia bolovani uriași, sau, în calitate de călăreț, smulgea din goana calului copaci întregi din rădăcini.

Spre deosebire de asta, în Talmud Bavli (babilonian) imaginea lui este negativă. Acolo scrie, între altele, că înțelepții l-au analizat și au ajuns la concluzia că el nu este un Mașiah (mesia) și din cauza asta l-au declarat Mașiah Șeker (mesia fals, sau mesia mincinos), astfel că l-au condamnat în Sanhedrin și l-au executat.

Așadar Bar Cohva rămâne un personaj controversat în istoria și tradiția poporului evreu. Pe de o parte, unii istorici l-au văzut și îl văd și până astăzi drept un erou care a reușit, în condiții aproape imposibile, să reînvie, chiar dacă pentru o perioadă scurtă, aspirațiile de independență politică și religioasă a evreilor din Israel. Pe de altă parte, mulți alți istorici, și atunci și în zilele noastre, văd în Bar Cohva pe cel care a adus poporului evreu cea mai mare catastrofă din istoria sa, ca o consecință a orgoliului și mândriei inadmisibile pe care și le-a permis față de cea mai mare putere militară, politică și economică a epocii. În fond, exilul masiv al poporului evreu a început nu după distrugerea Templului și căderii Ierusalimului, în anul 70 e.n., ci după eșecul colosal al acestei revolte eroice, dar sinucigașe, din anul 135 e.n.

Totuși, istoria nu uită. În amintirea acestui episod de luptă și eroism și de speranțe de reconstruire a Templului, s-a hotărât că ziua aceasta are și o semnificație eroică, astfel că, în memoria acelor luptători și a victoriei (din păcate, efemere) pe care au izbutit-o atunci când Ierusalimul a fost cucerit de ei și când au inițiat un fel de Templu provizoriu, evenimentul rămâne în amintirea tuturor. [În onoarea lor se aprind rugurile, se stă în jurul lor, se organizează jocuri de tir cu arcul și se opresc toate expresiile de doliu.](#)

Lag BaOmer - sorginte și tradiții [anul 5781]

Lag BaOmer este a treizeci și treia zi a numărătorii Omerului, adică a celor 49 de zile dintre Pesah și Șavuot. Această zi cade întotdeauna de 18 Iyyar după calendarul evreiesc. Anul acesta Lag BaOmer cade în 12 mai după calendarul convențional. Această numărătoare este bazată pe un ritual agricol de numărare a zilelor de la recolta de orz până la recolta de grâu. Bineînțeles, ca orice ritual care apare în Scriptură, a devenit cu timpul o obligație religioasă inclusă în cartea de rugăciuni de toate zilele, obligând fiecare evreu credincios să numere zilnic în a câta zi, de după Pesah, se află. Cu trecerea anilor, acestor zile li s-au adăugat tradiții și obiceiuri până când s-a ajuns la forma de astăzi. Cea mai importantă tradiție care s-a adăugat după secolul II e.n. este păstrarea unei forme de doliu. Printre îndatoririle acestuia se numără: interdicția tunsului și bărbieritului, a nunțiilor și petrecerilor, etc.

Porunca pentru numărătorea de Omer o găsim chiar în Tora, pe când porunca de doliu se găsește doar în Talmud (tractatul levamot 62:b) unde ni se povestește că Rabi Akiva avea 12.000 de perechi de elevi care au murit loviți de o epidemie cumplită, tocmai în această perioadă de numărătoare. Despre aceste evenimente am scris într-un articol [anterior în Baabel](https://baabel.ro/2020/04/epidemia-care-a-schibat-istoria-poporului-evreu/) <https://www.evrei.ro/lag-33-baomer-si-revolta-lui-bar-cohva/>. [De data aceasta doresc să prezint sorginta acestei sărbători și, mai ales, a obiceiurilor pe care le cunoaștem cu toții.](#)

Trăsătura cea mai cunoscută a sărbătorii de Lag BaOmer este aprinderea focurilor mari și mici în toate colțurile Israelului. În Israel aceasta este cea mai poluată zi a anului, din cauza fumului care se poate observa și din satelit, precum și ziua de maximă alertă pentru pompieri. Acest obicei are legătură directă cu evenimentul de pe muntele Meron, în Galileea.

Muntele Meron, aflat în nordul regiunii Galileea, cu o altitudine de 1204 m, este cel mai înalt munte din Israel, la

vest de râul Iordan. El se află aproape de orașul Safed (Tfat), una dintre cele mai ploioase zone din țară. Pe acest munte ninge aproape în fiecare iarnă.

În perioada Celui de al Doilea Templu, aici se găsea așezarea evreiască Meron, al cărei nume, potrivit unor surse, este legat de numele marelui înțelept Rabi Șim'on Bar Iohai (Rașbi). Rașbi s-a născut în anul căderii Celui de al Doilea Templu (67 e.n.) și a fost unul din elevii lui Rabi Akiva.

Lui îi este atribuită cartea *Zohar* și faptul că a dezvăluit elevilor săi secrete ale Cabalei. Acolo se află, după tradiție, și mormântul lui Rașbi. Aceste tradiții sunt foarte târzii. De exemplu, avem documente despre o tradiție din sec. XI care identifică pe acest munte mormintele lui Hilel și Șamai, doi mari înțelepți care au pus bazele *halacha* (legilor) care guvernează viața evreiască. În sec. XIII s-a adăugat o altă tradiție potrivit căreia acolo se află și mormântul lui Iehoșua Bin Nun, continuatorul la conducerea poporului evreu a lui Moise. Abia din secolul XV auzim despre faptul că pe același munte s-ar afla mormintele lui Rașbi și al fiului său, iar din secolul XVI, au început pelerinajele la acest mormânt.

Primul care ne povestește despre o sărbătoare (*hilula*) organizată în ziua de Lag BaOmer pentru a comemora ziua morții lui Rașbi, este marele cabalist Haim Vital. La finele secolului XVI el relatează despre renumitul său dascăl, marele cabalist Ițhak Luria (Haari Hakadoș) care sărbătorea acolo acest eveniment, opra doliului de Omer și-l tunde pe fiul său. Mai târziu se mai făcea un singur pelerinaj, la mormântul lui Rașbi, celelalte fiind date uitării. De aici putem deduce că elevii marelui Luria au stabilit tradiția potrivit căreia Lag BaOmer este ziua în care Rașbi s-a născut, s-a căsătorit, a murit și a ieșit din peșteră. Rașbi se ascunsese de romanii care-l căutau împreună cu fiul său, Elazar, preț de 13 ani. Acolo, după tradiție, a scris cartea „Zohar”. Peștera se află în orașelul Pki'in. Astfel, Lag BaOmer a devenit o zi de veselie în care evreii se rugau, dansau și aprindeau focuri în amintirea incendiului care a avut loc în ziua morții lui. De aici vine obiceiul de a aprinde focuri în această zi. Inițial se aprindeau focuri sau lumânări pe acoperișurile sinagogilor.

Având în vedere că epidemia care a lovit elevii lui Rabi Akiva este legată de revolta condusă de Bar Kochba în 132-135 e.n., mișcarea sionistă a îmbrățișat această revoltă ca un model pentru eroismul evreiesc în Ereț Israel. În secolul XX, Lag Ba Omer a devenit o zi în care se organizează acțiuni care evocă eroismul celor care au luptat contra unui dușman foarte puternic, Imperiul Roman. Focurile evocă amintirea luptătorilor care aprindeau focuri ca să comunice între ei. Este foarte interesant cum acest obicei adoptat în trecutul recent a devenit esența acestei zile. Până într-atât, încât anul trecut unul dintre cei doi prim-rabini ai Israelului a publicat un comunicat în care explica motivul pentru care aprinderea focurilor nu este o poruncă și îndemna lumea să se mai potolească.

Încă din timpul sărbătorilor de toamnă, copiii și tinerii încep să adune lemne și scânduri pentru focul pe care îl vor aprinde în primăvara următoare. Anul acesta toată rezerva care s-a adunat se pierde fiindcă aprinderea focurilor a fost interzisă din cauza pandemiei.

Un alt ritual care se petrece pe muntele Meron în această zi este prima tunsoare a băieților care au împlinit trei ani, numită *halake*. După această tunsoare băieții încep să învețe alfabetul (fetele încep la cinci ani). Și acest obicei a fost adoptat în urma lui Luria, Haari Hakadoș. Hasidimii au preluat aceste obiceiuri și le practică în continuare.

Părinții mei împreună cu bunicul mi-au făcut și mie *halake* la trei ani, chiar dacă nu am putut ajunge pe munte. Atașată o poză făcută cu câteva luni înainte de *halake*.

Din cauza acestor două tradiții se adună anual pe acest munte peste o jumătate de milion de persoane care sărbătorească patru zile aceste evenimente. Mulți vin cu zile și chiar cu săptămâni înainte ca să găsească un loc bun, să citească Psalmi și să se roage la mormântul marelui înțelept.

Un alt ritual care astăzi este mai puțin practicat sunt întreceri de tragere la țintă cu arcul și săgeata. Acest obicei a venit tot în urma legăturii făcute între Bar Kochba și Lag BaOmer. De asemenea, se practică excursii în natură și întreceri sportive.

De Lag BaOmer se țin și foarte multe nunți. Săli de petrecere sunt rezervate cu luni, chiar cu un an înainte.

În concluzie, după cum putem observa, această sărbătoare așa cum este practică astăzi, nu apare în nicio scriptură. Ea este mai degrabă un eveniment popular bazat pe legende cu rădăcini din scripturi. Ea a devenit într-un fel o sărbătoare israeliană populară cu rădăcini neclare și adăugări cabalistice misterioase.

A fost publicat în revista Baabel, mai 2020

Luna Av - „Din momentul în care intră Av, se împutinează veselia” משנכנס אב, ממעטין בשמחה [anul 5785]

Luna Av este luna a cincea după calendarul biblic și a unsprezecea după calendarul talmudic. Ea conține întotdeauna 30 de zile, adică este lună „plină”. Roș Hodeș (prima zi) poate să cadă luni, miercuri, vineri sau de Șabat.

Zodiacul lunii este leul care este legat în tradiția evreiască de binecuvântarea lui Balaam „Priviți poporul, se înalță precum o leoaică și ca un leu se scoală” (Numerele 23:24). Acest verset este un indiciu care spune că poporul evreu se va ridica din dezastrul distrugerii Templului și va înainta către *gheula* - eliberare.

Originea numelui ca toate celelalte nume de luni aduse de evrei la reîntoarcerea lor din exilul babilonean este de la cuvântul din limba babiloneană *abu*, care înseamnă „ramuri”. Se presupune că în luna aceasta se adunau ramuri pentru nevoi diferite. O altă presupunere este că poate originea cuvântului este din aceeași formă cu sensul de „foc”, deoarece această lună este în zonă, extrem de caldă.

După tradiția evreiască numele acesta este legat de faptul că în ciuda nenorocirilor pe care le-au suferit evreii, Domnul Dumnezeu va avea milă de poporul Său așa cum are milă un părinte-tată Av, adică „tată” de copiii săi. De aceea, evreii obișnuiesc să adauge numele de *Menahem*, adică „consolator” și numesc luna Menahem-Av. Există în Talmud încă o legendă în care se povestește despre nașterea lui Mesia în luna aceasta. Iată încă un argument pentru numele lărgit de Menahem-Av.

În Mișna, tractatul Taanit 4:6 scrie: „Din momentul în care intră Av, se împuținează veselia” ממעטין אב, משנכנס אב, בשמחה. Această tradiție este datorită zilelor dintre Roș Hodeș Av (prima zi a lunii) și 9 Av, ziua distrugerii celor două Temple, exilării din Spania în 1492 și altor nenorociri care s-au revărsat asupra poporului evreu de-a lungul anilor.

Evenimente semnificative

- De la 17 Tamuz până la 9 Av sunt cele trei săptămâni denumite „zilele între strâmtorări” în care se practică obiceiuri de doliu.
- De la Roș Hodeș Av (prima zi) până la 9 Av se aspresc obiceiurile de doliu, între altele nu se mănâncă carne și nu se bea vin.
- Șabatul pericopei Devarim, care cade înaintea zilei de 9 Av, este numit Șabat Hazon, după numele Haftaraei.
- Postul de 9 Av - Tișa BeAv - o zi de supliciu în amintirea distrugerii celor două Temple și al altor nenorociri care au venit asupra poporului evreu.
- Șabatul pericopei Vaethanan de după 9 Av, este denumit Șabat Nahamu, după numele hafraei.
- Tu BeAv, 15 a lunii Av - un fel de „zi a dragostei”, în care în perioada biblică și talmudică fetele ieșeau în vii, iar băieții veneau să-și cunoască viitoarele mirese. Astăzi a devenit un fel de „zi a dragostei” în care se organizează extrem de multe nunți.

Luna Elul - luna milei și a iertării אלול - חודש הרחמים והסליחות [anul 5780]

Zilele acestea începe luna Elul, ultima lună din calendarul evreiesc. În această lună se fac pregătiri pentru anul nou care va începe luna viitoare, luna Tișrei.. Pe parcursul lunii, fiecare evreu își face o introspecție, o autoobservare חשבון נפש. Noi analizăm evenimentele care ni s-au întâmplat în ultimul an, pentru ca să ne pregătim pentru cele „Zece zile groaznice” ימי תשובה cu care începe anul între Roș Hașana și Iom Kippur.

Ce evenimente s-au petrecut de luna Elul?

Luna Elul este la evrei o lună de iertare și căință.

Cel mai semnificativ eveniment care s-a petrecut în această lună, a fost de Roș Hodeș Elul când Moșe Rabenu s-a urcat pentru a doua oară pe Muntele Sinai ca să primească cel de al doilea rând de table cu cele zece porunci. Aceasta, după ce el a spart primele table când a coborât prima oară de pe munte văzând vițelul de aur pe care poporul l-a creat. Și de această dată a rămas sus pe munte 40 de zile, de la Roș Hodeș Elul și până la Iom Kipur,

adică exact perioada pe care noi o remarcăm ca luna de iertare și pe urmă cele zece zile de „căință”.

Ce facem de luna Elul?

- **Se suflă în șofar שופר** (vezi la rubrica termenii). În fiecare zi ale acestei luni obișnuiesc evreii să sufle în șofar, în afară de Șabat și Erev Roș Hașana. Așkenazii o fac imediat după rugăciunea de Șaharit, iar Sefaradimii după Kadișul de la Slihot. Și sunetul de șofar este menit să ne apropie de iertare și căință.

În midrașul „Pirkei de Rabi Eliezer, cap. 46 scrie: „Au spus înțelepții: În Roș Hodeș Elul i-a spus Hakadoș Baruch Hu lui Moise „Sue-te la mine pe munte” (Deuteronom 10:1) și au suflat în șofar în toată tabăra ca să se știe că Moise s-a suit pe munte, ca nu cumva să cadă din nou în idolatrie, cum s-a întâmplat înainte. Și Hakadoș Baruch Hu s-a ridicat în aceeași zi la sunetul șofarului, după cum scrie „Domnul s-a suit în cântec de triumf, Domnul în sunetul șofarului” (Psalmi 47:5). De aceea au stabilit înțelepții să se sufle în șofar de Roș Hodeș Elul”. Mai târziu acest obicei s-a extins pe toată luna.

- **Se spun Slihot סליחות**. Acest obicei a început să fie ținut din vremea Gheonimilor (în jurul trecerii de la primul mileniu la al doilea). Aceste Slihot sunt rugăciuni, de obicei *piyutim*, adică poezii religioase, care sunt menite ca să ne apropie sufletește de căință da să-i cerem lui Kadoș Baruch Hu să ne admită reîntoarcerea pe drumul cel bun al vieții. Acest lucru se bazează pe spusele profeților care pe vremuri de nenorocire și suferință chemau poporul să se adune și să-l implore pe Hakadoș Baruch Hu, să aibă milă de ei și să-i salveze: „Sunați din șofar în Sion, postiți, anunțați o adunare solemnă! ... Să plângă cohanimii, slujitorii lui Adonai, între pridvor și altar și să zică, cruță Adonai pe poporul tău și nu da batjocurii moștenirea ta ca să-i stăpânească națiunile ... Atunci Adonai va fi plin de râvnă pentru țara lui și va avea milă de poporul său” (Ioel 2:15-18).

Așkenazii spun *slihot* în ultima săptămână înainte de Roș Hașana, începând de Șabat seara cu condiția să fie 4 zile continuu. Dacă Roș Hașana cade Marți sau Miercuri, ele încep cu o săptămână înainte și țin o săptămână și jumătate. Sfaradimii spun toată luna Elul. Cea mai bună oră de spus **slihot** este în zori, la sfârșitul nopții. Este permis de spus *slihot* și la miezul nopții la ora 12.00. Unii rabini au autorizat să se spună deja la ora zece seara.

- La rugăciunile de Șaharit și Minha se adaugă citirea psalmului 27.
- Această lună este cea mai potrivită pentru controlarea tfilinului și a mezuzaei.
- Începem să ne urăm un an bun:

Ktiva vehatima tova (scriere și sigilare bună)

כתיבה וחתימה טובה

Luna Iyyar - O lună sub semnul „Eu sunt Domnul, tămăduitorul tău” (Exodul 15:26) [anul 5785]

Luna Iyyar este cea de a doua lună după calendarul biblic și luna a opta după calendarul talmudic pe care noi îl folosim astăzi. Luna fiind întotdeauna în toiul primăverii este considerată, după Cabala, ca luna luminii și a strălucirii, în care ne apare „lumina ascunsă”.

Luna este o lună „lipsă”, adică scurtă și incompletă, având doar 29 de zile. Prima zi, 1 Iyyar, poate cădea în următoarele zile ale săptămânii: luni, marți, joi și Șabat. Zodiacul lunii este Taur.

Numele lunii

Numele de Iyyar este numele din limba akkadiană adusă de exilații din Babilon și poate chiar de babilonieni însuși când ei au cucerit Iudeea și mai târziu Ierusalimul. Cuvântul în akkadiană este *ayyāru* care înseamnă „lumină”.

În Tora numele lunii este „luna a doua”. Dar în profeți mai apare un nume: „... În luna *ziv*, Solomon a început construirea Templului Domnului” (1Regi 6:1, apare și în versetul 37)). Unii susțin că aceasta ar fi numele fenician al lunii Iyyar, deoarece Solomon a construit cu colaborarea fenicienilor, regelui Tirului (Țor). Mulți alții cred că este și un nume ebraic, ca și *bul* din versetul 37.

Mai este un nume care apare în calendarul din Ghezer (vezi articolul cu același nume din site-ul „Studii ebraice”), care este un calendar agricol: *Yarhu Kṭir Seorim* ירחו קצר שערים, adică „luna secerișului orzului”.

Beneficiile lunii

În tradiția evreiască, luna Iyyar este o lună de însănătoșire și de vindecare, o lună care este în stare să ne vindece. De unde această tradiție?

În primul rând, luna aceasta este sub semnul celor trei cuvinte din Exodul 15:26, care se repetă și în Deuteronomul: „Dacă ascuți atent de glasul Domnului, Dumnezeul tău, și faci ce este drept în ochii Lui și pleci urechea la poruncile Lui și păstrezi toate legile Lui, niciuna dintre bolile pe care le-am adus în Egipt n-o voi aduce asupra ta, căci Eu sunt Domnul, tămăduitorul tău”.

În originalul ebraic, ultimele trei cuvinte sunt *אני ה' רופאך*, **Ani Adonai Rofeha** – când *Adonai* se scrie cu patru litere H-V-Y-H, fiecare literă reprezintă numele Domnului. Reiese că abreviația celor trei cuvinte este IYR, adică *Iyar*. De aceea tradiția spune că cele trei cuvinte reprezintă luna și beneficiile lunii. De aceea este important să ne rugăm mult pentru sănătate în această lună.

Una dintre midrașuri adaugă la acesta, spunându-ne că aceste cuvinte au fost grăite de Domnul imediat după prima minune după ieșire, ruperea mării și a cântării – minunea de la Mara unde evreii au băut apă. Acest eveniment s-a petrecut a doua lună după ieșirea din Egipt, luna Iyyar. Luna aceasta a fost luna purificării poporului evreu. Midrașul ne povestește că în Egipt evreii au avut 49 de impurități și erau pe cale s-o primească și pe a cincizecea, după care nu mai există vindecare. Însă Domnul i-a scos în ultima clipă, înainte de teribila contaminare. De aceea, această lună, de la scăparea de urmărirea egiptenilor până la primirea Torei pe 6 Sivan, este o lună a purificării înainte de purificarea fiecăruia în fața Muntelui Sinai.

În afară de asta, în luna Iyyar se sărbătorește Pesah Șeni, cel de al doilea Pesah pentru cei care din motive întemeiate nu au reușit să sărbătorească la timp, în luna Nisan. Așa că trebuie ca oamenii să se pregătească pentru acest eveniment (vezi articol pe site-ul „Studii ebraice”).

Evenimente majore

Nu sunt sărbători majore în această lună. În ea, în întregime, se ține numărătoarea de Omer, care este una din cele două perioade de doliu ale anului.

Pe 15 ale lunii este Pesah Șeni, care se ține extrem de rar, doar în situații extreme, cum a fost după capitularea statului nazist în 1945, care s-a petrecut tot luna aceasta, pentru evreii care nu au apucat să țină în anul acela Pesahul la timp.

Sărbătoarea de Lag BaOmer, a treizecea și treia zi a numărătorii cade în această lună – este o zi de sărbătoare și de veselie în care se amintesc diferite întâmplări din istoria poporului Israel.

În această lună, sunt și câteva evenimente actuale. În primul rând, în ziua a patra a lunii este Ziua Comemorării celor căzuți pentru securitatea țării, iar în a cincea zi a lunii cade Iom HaAțmaut, Ziua Independenței Statului Israel din 1948. În această lună, pe data de 28 a lunii sărbătorim Ziua Ierusalimului, în memoria eliberării orașului în 1967.

(Despre toate aceste evenimente sunt articole pe site-ul „Studii ebraice”).

[Iar noi, să ne întărim în această lună rugăciunile pentru sănătate și prosperitate, pentru ca ea să ne aducă această binecuvântare](#)

Luna Nisan - חודש ניסן luna primăverii [anul 5783]

Luna Nisan este prima lună a anului după calendarul biblic și este luna a șaptea după calendarul talmudic, care este în vigoare și astăzi. Această lună cade întotdeauna la începutul primăverii. Ea are 30 de zile, iar prima zi poate să cadă numai duminică, marți, joi sau de Șabat.

Numele lunii

Toate numele lunilor folosite după reîntoarcerea din exilul babilonean, ca și astăzi, sunt luate din cultura babiloneană. Numele babilonean al lunii este *nisanu*, care înseamnă „a mișca”. Unii afirmă că acest cuvânt ar fi identic cu cuvântul ebraic *nișan* ניסן, care înseamnă „mugur”, după cum apare în Cântarea cântărilor 2: 12 „Mugurii

s-au văzut în țară”. Mugurul este bineînțeles unul din simbolurile primăverii.

În Tanach luna este numită „prima lună” sau „începutul lunilor”. Două exemple din multiple: „În prima lună, în prima zi a lunii, să ridici tabernacolul, adică cortul întâlnirii” (Exod 40:2 și altele); „Luna aceasta va fi pentru voi începutul lunilor; ea va fi pentru voi prima dintre lunile anului” (Exod 12:2). Acest nume apare și în cartea Esterei în care este identificat cu noul nume: „În prima lună, adică nisan” (Ester 3:7). Noul nume mai apare și în cartea Neemia 2:1: „În luna nisan, în al douăzecilea an al regelui Artaxerxes”.

În Tanach, luna mai are un nume: „Luna primăverii”, de exemplu: „Șapte zile să mănânci turte nedospite, așa cum ți-am poruncit la timpul fixat din luna primăverii, fiindcă în luna primăverii ai ieșit din Egipt” (Exod 34:18).

Caracteristicile lunii

Roș hodeș nisan ראש חודש ניסן, prima zi a lunii nisan, se folosea în perioada biblică și talmudică ca începutul anului regilor, un fel de calendar civic, oficial al statului.

După halacha, în luna nisan nu se țin posturi și nu se spune rugăciunea de Tahanun și nu se jelește. În Talmud s-a stabilit că inaugurarea tabernacolului a avut loc în prima zi a lunii nisan. În următoarele 12 zile până la 12 nisan, președinții celor 12 triburi au adus jertfe – unul în fiecare zi. În amintirea acestui eveniment, se citește în fiecare zi fragmentul în care apare jertfa președintelui din ziua aceea.

La 15 a lunii nisan cade sărbătoarea de Pesah și începe numărătoarea Omerului, care continuă până la sărbătoarea de Șavuot.

„Binecuvântarea soarelui”, *Birkat Hahama* ברכת החמה, care se spune o dată la 28 de ani, de obicei se spune în luna nisan. De asemenea „Binecuvântarea pomilor”, *Birkat Hailanot* ברכת האילנות, se spune în luna aceasta din pricina primăverii. În midrașul BeMidbar Raba 3 se spune despre luna nisan că „nu este nici cald și nici frig”. Din această cauză evreii au ieșit din Egipt în luna aceasta.

Zodiacul lunii nisan este berbec, care reprezintă mielul care era jertfit în templu de Pesah.